

**ЦЕНТРАЛНА КОМИСИЯ ЗА БОРБА СРЕЩУ
ПРОТИВООБЩЕСТВЕНИТЕ ПРОЯВИ НА МАЛОЛЕТНИТЕ И
НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ КЪМ МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ**

**ОТЧЕТЕН ДОКЛАД
ЗА ДЕЙНОСТТА НА ЦЕНТРАЛНАТА И
МЕСТНИТЕ КОМИСИИ ЗА БОРБА СРЕЩУ
ПРОТИВООБЩЕСТВЕНИТЕ ПРОЯВИ НА
МАЛОЛЕТНИТЕ И НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ
ПРЕЗ 2020 ГОДИНА**

СОФИЯ 2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

	стр.
I. Дейности на МКБППМН	3
1. Организационно състояние на местните комисии	3
2. Превантивна дейност на МКБППМН	5
2.1. Дейност по обхващане на децата в училище	6
2.2. Дейност по подпомагане на родители и семейства	6
2.3. Дейност с педагогическото ръководство	8
2.3.1. Дейност на секретарите на МКБППМН с УКП	9
2.3.2. Превенция по образователни програми	10
2.4. Превенция на асоциалното поведение	14
2.5. Превенция на насилието	22
2.6. Превенция на наркоманиите, употребата на алкохол и тютюнопушене	28
2.7. Превенция на сексуалната експлоатация и трафика на хора	39
2.8. Престъпления и противообществени прояви, свързани с железопътния транспорт	42
2.9. Превенция по здравни програми	45
2.10. Превенция по културни програми	49
2.11. Превенция по спортни програми	52
2.12. Превантивни дейности по разпознаване, идентификация и корекционно-възпитателна работа с малолетни и непълнолетни, които споделят идеи или принадлежат към организации с екстремистки или радикален характер	54
3. Дейност на превантивните центрове и консултативните кабинети към МКБППМН	56
4. Други дейности на МКБППМН	57
II. Дейност на Централната комисия за БППМН	60
1. Изследователска и аналитична дейност	60
2. Дейност по методическо ръководство и контрол върху дейността на местните комисии	65
3. Координация и съвместна дейност с други институции	66

В изпълнение на чл. 7 ал. 2 от Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (ЗБППМН), Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (ЦКБППМН) всяка година отчита своята дейност пред Министерския съвет. Съгласно цитирания законов текст, местните комисии ежегодно отчитат дейността си пред кмета, пред общинския съвет и пред Централната комисия.

В изпълнение на своите законово установени функции, визирани в чл. 8 от Закона за БППМН, Централната комисия ръководи и контролира дейността на местните комисии. Настоящият отчетен доклад обхваща дейността на Централната и местните комисии за БППМН през 2020 г. Докладът е изготвен и в изпълнение на чл. 8, ал. 4 от ЗБППМН относно информиране на обществеността за състоянието и тенденциите на престъпността и противообществените прояви на малолетните и непълнолетните; за мерките за възпитателно въздействие; за рисковите ситуации, при които малолетни и непълнолетни могат да бъдат въвличани в извършването на противообществени прояви и престъпления.

Във връзка с настъпилата усложнена епидемична обстановка през отчетната година, свързана с разпространението на COVID-19 на територията на страната и обявеното извънредно положение и последвалата извънредна обстановка по предложение на министъра на здравеопазването на Република България, Централната и местните комисии за БППМН не са осъществили значителна част от дейностите заложи в програмата им за 2020 година.

I. Дейности на МКБППМН

1. Организационно състояние на местните комисии

Местните комисии са основните субекти за организация, ръководство и контрол на цялостната дейност по превенция и противодействие на детското асоциално поведение на ниво община (район). В съответствие със ЗБППМН в страната функционират 297 местни комисии.

Секретарите на местните комисии за БППМН са водещи координатори и организатори на дейността на МКБППМН. Това са висококвалифицирани специалисти – педагози, социални педагози, психолози, социални работници, юристи и други, които извършват експертна дейност по управление, организация и контрол на системата за БППМН в съответната община.

Работата на секретаря на местна комисия е свързана с анализ на криминогенните фактори и специфичните проблеми в общината (района); с организация на социално-превантивната дейност на територията на общината (района); подготовка, ръководство и

реализация на национални стратегии, програми и проекти; подготовка и провеждане на възпитателни дела; привеждане в изпълнение на възпитателните мерки по чл. 13 и мерките спрямо родители по чл. 15 от ЗБППМН и др.

Секретарите участват и в дейността на общинските комисии за детето, училищните съвети, пробационните съвети, съветите по наркотични вещества и други органи на общинско ниво, които работят по проблемите на децата.

През 2020 г. в страната са работили **239 щатни секретари** (223 през 2019 г.; 206 през 2018 г.) на МКБППМН. Този брой съставлява над **80% от всички секретари** (75% през 2019 г. и 69% през 2018 г.) на МКБППМН.

От всички щатни секретари, **27,6% са назначени по служебно правоотношение** (27 през 2019 г. и 23% през 2018 г.). С Постановление № 51 на МС (ДВ, бр. 24/2006 г.) длъжността „секретар на местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните“ е включена в класификатора на длъжностите в администрацията, което отговаря на професионалната квалификация на секретарите и необходимостта от по-справедливо заплащане на труда им и служебната им стабилност.

Останалите **173 щатни секретари** (163 през 2019 г. и 158 през 2018 г.) са назначени по трудови правоотношения. Част от секретарите (предимно в малки общини) са нещатни или съвместяват две и повече длъжности.

През 2020 г. към местните комисии са работили **2 140 обществени възпитатели**. Дейността им е от особена важност в сферата както на първичната, така и на вторичната превенция. Обществените възпитатели осъществяват индивидуална, превантивна и корекционно-възпитателна работа, в съответствие с чл. 13, т. 5 и чл. 41 от ЗБППМН, критериите за подбор и оценка на дейността на обществените възпитатели, разработени от ЦКБППМН и методиката за работата на обществените възпитатели. Тези специалисти подпомагат родители, които срещат затруднения при възпитанието на децата си; консултират деца и родители в помощните органи на МКБППМН – центрове за превенция и консултативни кабинети; извършват проверки по чл. 16, ал. 2 от ЗБППМН, изнасят лекции и беседи по училища; участват в проверки за посещението на малолетни и непълнолетни в заведения след нормативно определения час в Закона за закрила на детето и Наредба за обществения ред на общините; изготвят доклади за възпитателните дела; участват в привеждането в изпълнение на възпитателните мерки и мерките за родители по чл. 15 от ЗБППМН. Според възможностите и нуждите си, местните комисии полагат грижа за повишаването на квалификацията на обществените възпитатели. В много комисии, подборът им се прецизира чрез провеждането на конкурси.

Средствата за финансиране на дейността на местните комисии се определят по стандарти, приети с Решение на Министерския съвет за приемане на стандарти за финансиране на делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели за съответната година. Стандартите се разработват съвместно от Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и Министерството на финансите. Разпределението на натуралните показатели по общини се извършва по предложение на Централната комисия за БППМН, като се вземат предвид демографските, социалните, етническите и инфраструктурни особености по общини, както и данните, отразени в годишните отчети за дейността на МКБППМН. Тези средства, са предназначени най - вече за реализацията на многобройните дейности и програми по ограничаване на криминогенните фактори и превенцията на асоциалното поведение.

2. Превантивна дейност на МКБППМН

Основната дейност на местните комисии за БППМН е социално-превантивната.

Тя включва анализ на криминогенните фактори, предотвратяване и ограничаване на действието им; идентификация, проучване и анализ на проблемите, свързани с девиациите в поведението на подрастващите на територията на съответната община (район в градовете с районно деление); работа по стратегии, програми и проекти; партньорство с други институции, квалификационна дейност.

Като органи по превенцията на ниво община, местните комисии осъществяват различни дейности по предотвратяване на извършването на криминални деяния от малолетни и непълнолетни, информират и ангажират местните власти и местната общественост с анализа на състоянието, проблемите и тенденциите на престъпността и противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и предприемат мерки за тяхното ограничаване. МКБППМН планират превантивната си дейност съобразно конкретните особености на общината (района) за ограничаване на специфичните криминогенни фактори. Всяка комисия, в зависимост от конкретния проблем, спецификата и възможностите на общината (района), както и наличния материален и кадрови ресурс, използва различни форми, методи и средства: лекции, беседи, семинари, тренинги, кръгли маси, видеофилми с дискусии по тях; открити уроци по проблемите на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, престъпността от деца и срещу деца; превенция на рисковото поведение; дебати и обучения по гражданско образование, правата и отговорностите на децата; превенция на „спортното“ хулиганство; организиране на спортни дейности с безплатно

ползване на бази, летни лагери, туризъм; младежки дискотеки; конкурси; тематични спектакли и други. В тези дейности се включват и деца с противообществени прояви.

2.1. Дейност по обхващане на децата в училище

ЦКБППМН и МКБППМН са включени в изпълнението на приетия с **Постановление № 100 на МС от 08. 06.2018 г. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. Секретарите на МКБППМН участват в обходите на мобилните екипи, набират периодично информация за привлечените отново и задържани в училище деца, предприемат необходимите мерки за съдействие на компетентните органи за ограничаване на отпадането от училище, съдействат за социалната интеграция на малолетни и непълнолетни, извършили противообществени прояви и престъпления; за професионалното обучение и трудова заетост на непълнолетни, пребивавали в СПИ, ВУИ, ПД, условно осъдени и предсрочно освободени; за решаването на социални проблеми на деца и семейства в криминогенен риск.**

В изпълнение на дейността по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, **през 2020 г. секретарите на МКБППМН са посетили 17 498 семейства** (26 062 през 2019 г. и 27 618 през 2018 г.) **в страната** (Таблица 1). Най-много семейства по области са посетени в София-град – 4 815.

Таблица 1. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Области	2019 г.	2020 г.	Области	2019 г.	2020 г.
Благоевград	944	673	Плевен	1 494	1 354
Бургас	1 936	2 138	Пловдив	1 021	1 615
Варна	968	554	Разград	195	278
В. Търново	929	360	Русе	270	296
Видин	430	82	Силистра	877	193
Враца	896	230	Сливен	46	27
Габрово	1 962	971	Смолян	101	98
Добрич	577	232	София град	6 528	4 815
Кърджали	84	499	София област	1 399	640
Кюстендил	275	253	Стара Загора	783	283
Ловеч	433	274	Търговище	559	250
Монтана	591	198	Хасково	538	317
Пазарджик	1 542	647	Шумен	185	77
Перник	203	27	Ямбол	296	117
Общо за страната				26 062	17 498

2.2. Дейност по подпомагане на родители и семейства

Приоритет на МКБППМН е работата с родители, чиито деца са извършили противообществени прояви: информиране по проблемите на асоциалното поведение, индивидуални и семейни консултации, семейна терапия. Като успешни практики в много комисии са утвърдени формите „Училище за родители“ и „Работилници за родители“. В тези програми висококвалифицирани специалисти оказват помощ на родителите за преодоляване на проблеми при социализацията, общуване с децата, преодоляване на конфликти, психологическа подкрепа, предпазване от употреба на алкохол, наркотици, насилие, асоциално поведение, придобиване на знания и умения от настоящи и бъдещи родители за отглеждането и възпитанието на техните деца.

През 2020 г. най-много родители (Таблица 2) за поредна година са обхванати в превантивните програми за превенция на асоциалното поведение (9 262). Нараснал е броят на родителите, участвали в програмите – „здравни“ (3 546), „превенция на радикализацията“ (927) и „превенция на противообществени прояви, свързани с жп-транспорт“ (451). Като най-значим растеж (над 3 пъти) на участие на родителите е в програмите за „превенция на радикализацията“.

Таблица 2. Разпределение на участието на родителите в превантивни програми през 2019 г. и 2020 г.

Програми	2019 г.	2020 г.	Програми	2019 г.	2020 г.
Образователни	15 696	4 766	Жп-транспорт	262	451
Асоциално поведение	25 902	9 262	Здравни	3 214	3 546
Насилие между и срещу деца	20 684	4 118	Културни	12 171	6 177
Наркотични вещества	9 710	5 213	Спортни	5 235	2 994
Трафик на хора	8 010	1 561	Радикализъм ¹	272	927

Забележка: ¹Разпознаване, идентификация и споделяне на идеи или принадлежност към организации с екстремистки или радикален характер.

Данните показват, че **родителите са проявили интерес към основните негативни фактори и влиянието им върху техните деца по време на усложнената епидемична обстановка.** По тази причина те са увеличили участието си в здравните програми, в които местните комисии за БППМН са предоставили актуална научна информация за COVID – 19. Ангажираността на родителите по тази проблематика в съчетание с изолацията в домашна обстановка и повишената им заетост в дистанционното обучение на децата им са иницирали

намаляването на участието им в основните превантивни дейности – асоциално поведение, насилие, трафика на хора, културни и спортни. **Вследствие на пребиваването вкъщи на децата и повишения родителски контрол в тази социална среда има значителен спад на заявките за (индивидуално и семейно) консултиране от страна на родителите към местните комисии за БППМН.**

Привличането на родителите за участие в превантивните програми се дължи основно на ангажираността, постоянството и професионалните умения на секретарите на МКБППМН, както и на проявената гъвкавост за успешното реализиране на цялата превантивна дейност в общините.

През 2020 г. МКБППМН (Таблица 3) са провели работни срещи за обучения и консултации с **5 220 родители** (7 492 през 2019 г. и 6 239 през 2018 г.), **212 настойници** (342 през 2019 г. и 465 през 2018 г.) и **96 попечители** (68 през 2019 г. и 232 през 2018 г.). Данните по области са следните: най-много са срещите с родители в област Пазарджик (729); а при настойниците – в Стара Загора (54 срещи); с попечителите – Стара Загора (52 срещи).

Таблица 3. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Родители	Настойници	Попечители	Родители	Настойници	Попечители
Благоевград	435	24	-	152	6	-
Бургас	209	5	5	171	4	3
Варна	447	34	1	372	10	1
Велико Търново	126	4	3	60	4	-
Видин	59	13	-	59	7	-
Враца	818	10	4	564	6	1
Габрово	243	5	-	137	4	1
Добрич	439	11	-	217	10	-
Кърджали	33	1	-	23	2	-
Кюстендил	85	2	4	35	1	-
Ловеч	71	27	4	89	10	4
Монтана	184	29	1	76	4	1
Пазарджик	663	19	15	729	8	1
Перник	53	12	-	34	1	-
Плевен	245	1	-	136	6	11
Пловдив	525	32	11	450	19	4
Разград	70	5	-	72	5	-
Русе	158	6	3	142	4	2
Силистра	268	2	-	80	6	-
Сливен	25	1	1	18	-	-
Смолян	70	2	2	67	3	-
София град	487	17	3	446	4	3
София обл.	214	3	2	216	3	2
Стара Загора	282	39	-	244	54	52

Търговище	567	5	1	220	5	1
Хасково	251	12	3	166	21	2
Шумен	115	17	3	37	3	5
Ямбол	350	4	2	208	2	2
Общо за страната	7 492	342	68	5 220	212	96

2.3. Дейност с педагогическите ръководства.

През 2020 г. секретарите на МКБППМН са реализирали **2 021 работни срещи** (3 681 през 2019 г. и 3 140 през 2018 г.) с педагогическите ръководства (Таблица 4) за организиране и координиране на социално-превантивната дейност. Най-много работни срещи са проведени в столицата (313).

Таблица 4. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Области	2019 г.	2020 г.	Области	2019 г.	2020 г.
Благоевград	138	112	Плевен	131	44
Бургас	87	86	Пловдив	527	172
Варна	158	64	Разград	19	34
В. Търново	119	82	Русе	45	40
Видин	55	33	Силистра	49	34
Враца	280	92	Сливен	3	8
Габрово	59	64	Смолян	47	21
Добрич	63	50	София град	425	313
Кърджали	37	22	София област	186	66
Кюстендил	104	52	Стара Загора	167	99
Ловеч	79	56	Търговище	30	29
Монтана	57	48	Хасково	48	26
Пазарджик	229	174	Шумен	176	52
Перник	21	21	Ямбол	342	127
Общо за страната				3 681	2 021

2.3.1. Дейност на секретарите на МКБППМН с училищни комисии по превенция (УКП), училищни психолози, педагогически съветници, ресурсни учители и класни ръководители.

През 2020 г. секретарите на МКБППМН са провели **3 369 работни срещи** (5 373 през 2019 г. и 4 242 през 2018 г.) с посочените по-горе специалисти (Таблица 5) за обсъждане на казуси на проблемни деца. Най-голям е броят на срещите в област Бургас (442).

Таблица 5. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Области	2019 г.	2020 г.	Области	2019 г.	2020 г.
Благоевград	153	129	Плевен	65	79
Бургас	477	442	Пловдив	461	308
Варна	522	167	Разград	37	35
В. Търново	137	75	Русе	165	50
Видин	42	27	Силистра	254	111
Враца	310	225	Сливен	9	6

Габрово	40	31	Смолян	81	70
Добрич	160	121	София град	461	433
Кърджали	26	20	София област	55	75
Кюстендил	198	35	Стара Загора	528	434
Ловеч	67	79	Търговище	24	33
Монтана	67	50	Хасково	165	70
Пазарджик	163	87	Шумен	172	47
Перник	47	9	Ямбол	487	121
Общо за страната				5 373	3 369

Училищните комисии за превенция търсят помощта на местните комисии. През 2020 г. секретарите на МКБППМН (Таблица 6) са получили **1 499** заявки (2 464 през 2019 г. и 2 662 през 2018 г.) от училищни комисии за превенция (УКП) за консултиране на деца и родители. Най-много заявки (239) са получени в София-град.

Таблица 6. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Области	2019 г.	2020 г.	Области	2019 г.	2020 г.
Благоевград	84	65	Плевен	60	30
Бургас	80	63	Пловдив	153	91
Варна	173	37	Разград	13	14
В. Търново	165	98	Русе	44	15
Видин	26	24	Силистра	12	14
Враца	146	101	Сливен	4	8
Габрово	28	27	Смолян	21	18
Добрич	74	47	София град	300	239
Кърджали	11	8	София област	106	25
Кюстендил	43	25	Стара Загора	198	96
Ловеч	74	67	Търговище	30	37
Монтана	54	17	Хасково	67	45
Пазарджик	127	171	Шумен	75	34
Перник	70	10	Ямбол	226	73
Общо за страната				2 464	1 499

2.3.2. Превенция по образователни програми.

През 2020 година, местните комисии, съвместно с училищата, са провели (Таблица 7) **обучения по 405 образователни програми** (555 през 2019 г. и 248 през 2018 г.). **Обхванати са 4 766 родители** (15 696 през 2019 г. и 5 919 през 2018 г.) **и 41 315 деца** (74 642 през 2019 г. и 32 137 през 2018 г.), от които **25 317 малолетни** (42 341 през 2019 г. и 19 491 през 2018 г.) **и 15 998 непълнолетни** (32 301 през 2019 г. и 12 646 през 2018 г.). Преобладаващата част от посочените обучения са осъществени в присъствието на училищни психолози, педагогически съветници, ресурсни учители, класни ръководители, инспектори от ДПС и социални работници от Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“. **Най-голям брой програми са реализирани в София-град (41).** Най-много

родители са обхванати в област Плевен – 615; най-много деца – в столицата – 8 159, от които 5 769 малолетни, при непълнолетните – Ловешка област – 2 468.

Таблица 7. Образователни програми (по области)

	Брой теми	Участници родители	Участници деца – общо	Участници малолетни	Участници непълнолетни
Общо за страната	405	4 766	41 315	25 317	15 998
Благоевград	15	-	2 035	1 088	947
Бургас	18	36	1 816	1 418	398
Варна	11	570	952	793	159
Велико Търново	19	41	628	345	283
Видин	11	67	327	144	183
Враца	15	24	990	761	229
Габрово	6	62	1 290	725	565
Добрич	4	38	102	54	48
Кърджали	4	350	216	150	66
Кюстендил	4	-	137	85	52
Ловеч	16	403	2 756	288	2 468
Монтана	23	237	636	382	254
Пазарджик	17	483	1 109	691	418
Перник	6	10	726	341	385
Плевен	22	615	3 480	2 248	1 232
Пловдив	39	216	5 326	2 860	2 466
Разград	6	9	126	39	87
Русе	34	157	2 007	1 503	504
Силистра	6	31	1 370	1201	169
Сливен	1	-	60	60	-
Смолян	15	60	1 816	1 253	563
София град	41	577	8 159	5 769	2 390
София област	33	290	1 451	857	594
Стара Загора	11	57	1236	1 069	167
Търговище	6	150	164	103	61
Хасково	11	214	1 186	343	843
Шумен	5	5	388	274	114
Ямбол	6	64	826	473	353

В сферата на образователните програми в 30 местни комисии (28 през 2019 г. и 1 през 2018 г.) за БППМН са проведени анонимни анкетни проучвания (данните са включени в количествените характеристики в Таблица 7):

- Област Бургас – в 3 местни комисии на следните теми: 1) „Организация и взаимоотношения по време на учебния процес при дистанционна форма на обучение“, участвали са 30 родители; 2) „Училищна зрялост!“ – 45 малолетни; 3) 374 малолетни са участвали в темите „Пътна безопасност!“ и „Училищна зрялост!“;

- Област Велико Търново – в една местна комисия – 6 родители, 25 малолетни и 45 непълнолетни са участвали в темите „Психологически профил на ученика“ и „Ден на професиите“;

- Област Видин – в 4 местни комисии: 1) „Познавам историята на моя роден град“ – 14 малолетни и 23 непълнолетни; 2) „Ден на превенция на детската пътна безопасност“ – 17 малолетни и 21 непълнолетни; 3) „Онлайн обучение – добри и слаби страни!“ – 15 родители, 18 малолетни и 26 непълнолетни; 4) „Безопасно движение по пътищата!“ – 10 родители, 2 малолетни и 8 непълнолетни;

- Област Враца – в една местна комисия – „Какъв искам да стана?“ – 150 малолетни и 150 непълнолетни;

- Област Кюстендил – в една местна комисия – „Компютърни технологии“ – 10 малолетни;

- Област Ловеч – в 2 местни комисии: 1) „Онлайн обучението!“ – 3 родители и 15 малолетни; 2) „Личностен тест за кариерно развитие“ – 40 непълнолетни;

- Област Монтана – в 3 местни комисии: 1) „Безопасно сърфиране в интернет!“ – 10 родители, 10 малолетни и 20 непълнолетни; 2) „Безопасно сърфиране в интернет!“ – 36 родители, 60 малолетни и 60 непълнолетни; 3) „Да помогнем училището да е привлекателно за учениците“ – 23 малолетни;

- Област Пазарджик – в 2 местни комисии: 1) 62 малолетни и 18 непълнолетни са участвали в темите „Любими автори“, и „Любими учебни предмети“; 2) „Образование, къде и какво да уча?“ – 52 родители и 52 малолетни;

- Област Перник – в една местна комисия – „Какво знаем за живота на Апостола – Васил Левски?“ – 10 родители, 18 малолетни и 3 непълнолетни;

- Област Плевен – в една местна комисия – 319 малолетни са участвали в темите „Адаптация в училищна среда!“ и „Адаптация след онлайн обучение!“;

- Област Пловдив – в 4 местни комисии: 1) „Качество на образованието!“ – 18 родители, 80 малолетни и 115 непълнолетни; 2) 27 родители, 52 малолетни и 55 непълнолетни са участвали в темите „Аз и бъдещата работа!“, „Избор на професия/университет!“ и „Предимства и недостатъци на онлайн обучението!“; 3) „Училищна готовност!“ – 75 малолетни; 4) „Отличен успех и добро поведение!“ – 47 родители, 340 малолетни и 109 непълнолетни;

- Област Русе – в една местна комисия – „Защо искам да уча?“ – 40 родители, 120 малолетни и 80 непълнолетни;

- Област Смолян – в една местна комисия – „Познавам ли историята на България?“ – 133 малолетни и 88 непълнолетни;

- Област София-град – в 2 местни комисии: 1) „Нагласи на учениците от начален етап!“ – 154 малолетни, „Дистанционно обучение!“ – 120 родители, „Анкетно проучване за интерес към проекти“ – 200 малолетни и 100 непълнолетни; 2) „Механизмът за обхват!“ – 37 родители, 12 малолетни и 25 непълнолетни;

- София област – в една местна комисия – „Образователният процес в условията на извънредно положение и ограничителни мерки!“ – 63 родители;

- Област Търговище – в една местна комисия – „Познавам ли историята на България?“ – 24 малолетни и 10 непълнолетни;

- Област Ямбол – в една местна комисия – „Необходимостта от образование днес!“ – 25 родители, 13 малолетни и 12 непълнолетни.

По-значими теми на програмите: „Ограмотяване на деца, които са с обучителни затруднения!“; „Развитие на мотивация за успех!“; „Аз искам да уча – стимул и развитие!“; „Как да направим училището по-привлекателно?“; „Неизвинени отсъствия, отпаднали ученици и приятелско рамо!“; „Най-добрият ученик!“; „Клас на годината 20/21!“; „Училищни доброволчески клубове!“; „Гражданско образование за млади предприемачи!“; „Знанието е превенция!“; „Моето Бъдеще, моя отговорност!“; „Развитие на мотивацията за учене сред учениците!“; „Сбъдни мечтите си чрез образование!“; „Българският книжовен език е задължителен за всички деца и ученици!“; „Образованието е ценност!“; „Образованието днес – успели хора утре!“; „10 причини да чета, за да бъда грамотен!“; „Образование и професия!“; „Състезание по български език и литература – „Пиша вярно и четливо“; „Правилата в моя клас!“; „Моята интересна професия!“; „Професионална ориентация и превенция на отпадане от училището!“; „Маратон на четенето!“; „Моето училище дава крила на учениците си!“; „Безопасно поведение на децата като участници в пътното движение!“; „Обучение на деца с хиперактивност!“; „Образователна интеграция на деца и ученици!“; „Дисциплината важен фактор за успеха!“; „Игри на ума!“; „Как да се справим с изолацията и как да бъдем продуктивни в онлайн-обучението?“; „Приобщаване и участие на доброволците!“; „Аз съм отговорен родител!“ – ранна превенция за включване в образователния процес в предучилищна възраст; „Осигуряване на допълнително обучение през лятото на ученици, които не са се включили в онлайн обучението!“; „Осигуряване на достъп до онлайн образование на ученици – закупуване на таблети и осигуряване на интернет на деца от социално слаби семейства“; „Ползата от образование за бъдеща реализация“; Конкурс „Клас на месеца!“; Конкурс – „Училище, здравей!“; Срещи с представители на висши учебни

заведения; Участие в програма „С поглед в бъдещето – училището има смисъл!“; Проект „Подкрепа за успех!“; „Креативно мислене!“; „Моята професия!“; „Седмица на четенето!“; „Придобиване на знания и умения съобразно възрастта!“; „Съвременното училище и образование!“; „Клас за пример!“; „Отпадане от училище!“; „Не на ч@тенето, а на четенето!“; „Как да се справим с липсата на мотивация?“; „Докосване до знанието чрез книга!“; „Работилница по дърводелство и дизайн!“; „Училището – сигурна среда за децата!“; „Открит урок по родолюбие!“; „Карай внимателно, някой те обича!“; „Европейски ценности!“; „Значение на Европейския съюз!“; „Отличен успех и добро поведение!“; „Развитие на мотивацията за постижения!“; „Методът – Обучение на обучители!“; „Сплотен и задружен клас!“; „Позитивна класна стая!“; „Познати и непознати професии!“; „Връзка между образованието и избора на професия!“; „Кариерно ориентиране – познати и непознати професии!“; „Ролята на родителите в подкрепа на образованието и професионалната реализация!“; „Клас на годината!“; „Уча, знам и мога!“; „Златни правила!“ от ученическия съвет; „Професионално и кариерно ориентиране на непълнолетните!“; „Библиотеките като образователна среда!“; „Кариерни работилници!“; „Младежки работилници от ново поколение!“; Проект „Подкрепа за успех!“; „Аз трябва да посещавам редовно училище и трябва да уча!“; „Моето училище и моето бъдеще!“; „Моята любима книга!“; „Какъв искам да стана?“; „Всеки ученик ще бъде отличник!“; „Младежки постижения!“; Курс по готварство; „Ангажирани родители и мотивирани ученици!“; „Родителите и тяхната роля в подкрепа на образованието!“; „Необходимостта от продължаване на образованието в по-горен етап!“; „Развитие на мотивацията за учене в условията на извънредна епидемична обстановка!“; „Правила за безопасен интернет в условията на COVID-19!“; „Моето училище – патриотично възпитание и изграждане на национално самочувствие!“; „Практика в реална работна среда!“; „Институции на Европейски съюз!“.

2.4. Превенция на асоциалното поведение.

Превенцията на престъпността и противообществените прояви на малолетните и непълнолетните е основен приоритет в дейността на МКБППМН. За целта се разработват и реализират програми, проекти и кампании, обхващащи както децата, така и техните родители.

Данните за 2020 г. показват **намаляване на броя на осъществените от МКБППМН програми и кампании за превенция и противодействие на детското асоциално поведение (Таблица 8).**

Таблица 8. Програми и кампании за превенция и противодействие на детското асоциално поведение (общо)

Години	Брой програми и кампании	Брой обхванати лица в програми и кампании	Брой консултирани деца и родители от МКБППМН и техните органи
2015	585	179 397	16 018
2016	641	170 610	14 135
2017	672	172 012	15 030
2018	776	269 344 ¹	24 867 ²
2019	877	269 781 ¹	4 202 ²
2020	712	87 932¹	3 171²

Забележка: ¹ Сумата е сбор от участници родители и деца (посочени в Таблица 9). ² Сумата е сбор от деца, преминали индивидуални (представени в Таблица 11) и семейни консултации (отбелязани в Таблица 12).

Данните посочват сериозно **намаляване както на броя на програмите, така и на обхванатите в тях участници** от специалистите в МКБППМН и центровете за превенция и консултативните кабинети към комисиите. Броят на консултирани деца и родители бележи спад, което е индикация за успешно реализирани превантивни програми и проведени анкетни проучвания.

С **най-голям брой реализирани от МКБППМН програми и кампании за превенция и противодействие на детското асоциално поведение по области** (Таблица 9) е **Пловдивска област** – 85 програми и кампании. **Най-голям брой – родители са участвали в Ямболска област** (2 249), **а при децата е столицата** – 11 397, в това число 6 637 малолетни и 4 760 непълнолетни. С цел обхващане на все по-голям брой родители и привличането им като партньори в превантивната дейност, местните комисии прилагат форми на работа, доказали своята ефективност, като се ангажира и обществеността с проблема за асоциалното поведение сред децата.

Таблица 9. Програми и кампании за превенция и противодействие на детското асоциално поведение и участници в тях (по области)

	Брой програми	Родители	Общо деца	Малолетни	Непълнолетни
Общо за страната	712	9 262	78 670	44 880	33 790
Благоевград	22	5	1 800	714	1 086
Бургас	24	52	3 522	1 805	1 717
Варна	33	412	4 002	2 035	1 967
Велико Търново	37	39	1 402	825	577
Видин	18	171	1 501	618	883
Враца	13	119	915	611	304
Габрово	8	-	1343	625	718
Добрич	41	107	1 583	939	644
Кърджали	9	20	561	244	317
Кюстендил	10	30	801	365	436
Ловеч	21	332	7 032	3 598	3 434
Монтана	17	65	735	351	384
Пазарджик	42	659	4 856	2 822	2 034

Перник	7	8	331	177	154
Плевен	21	524	2 865	1 798	1 067
Пловдив	85	1 873	9 132	5 321	3 811
Разград	18	25	3 179	1 401	1 778
Русе	18	286	2 260	1 472	788
Силистра	12	120	1 074	702	372
Сливен	8	-	292	265	27
Смолян	23	92	2 484	1 187	1 297
София град	70	895	11 397	6 637	4 760
София област	46	606	3 633	2 264	1 369
Стара Загора	43	73	1 131	887	244
Търговище	15	245	1 009	502	507
Хасково	14	142	1 629	1 032	597
Шумен	18	113	1 106	642	464
Ямбол	19	2 249	7 095	5 041	2 054

През 2020 г. в 29 местни комисии (27 през 2019 г. и 1 през 2018 г.) за БППМН са проведени анонимни анкетни проучвания (данните са включени в количествените характеристики в Таблица 9):

- Област Благоевград – в една местна комисия – „Изследване на противообществените прояви на непълнолетните ученици!“, са участвали 112 непълнолетни;

- Област Бургас – в 2 местни комисии: 1) „Какво според Вас провокира младите хора да имат асоциално поведение?“ – 200 непълнолетни; 2) „Киберпрестъпления!“ – 300 малолетни;

- Област Варна – в 2 местни комисии: 1) „Ниво на информираност за нагласи свързани с правонарушенията и противообществените прояви извършвани от деца!“ – 222 непълнолетни; 2) „Изследване на нагласите по отношение на управление на моторно превозно средство от малолетни/непълнолетни и неспособни водачи!“ – 63 родители;

- Област Велико Търново – в една местна комисия – „Предотвратяване на кражби!“ – 2 родители, 3 малолетни и 1 непълнолетен;

- Област Видин – в 2 местни комисии: 1) „Социализация по време на карантина!“ – 10 родители, 30 малолетни и 28 непълнолетни; 2) 35 родители, 12 малолетни и 23 непълнолетни са участвали в темите „Сравняване на асоциалните поведения!“ и „Толерантност!“;

- Област Враца – в една местна комисия – „Противодействие на детското асоциалното поведение!“ – 20 родители, 30 малолетни и 20 непълнолетни;

- Област Добрич – в една местна комисия – „Ние сме толерантни? А Вие?“ – 38 малолетни и 13 непълнолетни;

- Област Ловеч – в 2 местни комисии: 1) „Опасности в Интернет!“ – 102 малолетни, „Извънредно положение – нагласи!“ – 261 непълнолетни, „Измерване на самооценката“ – 25 непълнолетни, „Аз отвън и отвътре!“ – 52 малолетни; 2) „Бихте ли станали доброволец и защо?“ – 15 малолетни и 50 непълнолетни;

- Област Плевен – в една местна комисия – „Социалните мрежи!“ – 36 непълнолетни;

- Област Пловдив – в 3 местни комисии: 1) „Моите приятели!“ – 95 малолетни и 65 непълнолетни; 2) „Влияние на стереотипите за красота върху самооценката и поведението на младите хора!“ – 78 непълнолетни, „Взаимоотношенията между връстници!“ – 158 непълнолетни; 3) 238 родители, 680 малолетни и 218 непълнолетни са участвали в темите „Повишаване на родителския капацитет!“, „Културно поведение!“ и „Умение за общуване!“;

- Област Русе – в една местна комисия – „Асоциалното поведение като социален проблем!“ – 60 родители, 80 малолетни и 80 непълнолетни;

- Област София-град – в 2 местни комисии – 1) „Моите нови приятели!“ – 200 малолетни и 300 непълнолетни; 2) „Как уплътнявам свободното си време?“ – 24 родители, 10 малолетни и 14 непълнолетни; „Етични норми на поведение!“ – 48 родители, 40 малолетни и 8 непълнолетни;

- София област – в 5 местни комисии: 1) „Как да бъда различен и уникален – да дам пример с доброто си поведение?“ – 39 малолетни и 18 непълнолетни; 2) „Лятна академия!“ – 18 родители, 12 малолетни и 24 непълнолетни; 3) „Киберхулиганство!“ – 24 непълнолетни; 4) 24 малолетни и 200 непълнолетни са участвали в темите „Взаимоотношения – деца, учители, родители!“ и „Аз и другите!“; 5) „Хулигански прояви и закон!“ – 145 малолетни;

- Област Стара Загора – в една местна комисия – 16 малолетни и 17 непълнолетни са участвали в темите „Поведението е моя отговорност!“, „Права и задължения в обществото!“ и „Опазване на своя живот и живота на другите!“;

- Област Търговище – в една местна комисия – „Какво е да си асоциален?“ – 18 малолетни и 13 непълнолетни;

- Област Шумен – в 2 местни комисии – 1) „Ранните бракове и последствията от тях!“ – 30 родители и 38 непълнолетни; 2) „Взаимоотношения в класната стая!“ – 53 малолетни и 61 непълнолетни;

- Област Ямбол – в една местна комисия – „Как да разпознаем асоциалното поведение?“ – 31 родители, 17 малолетни и 14 непълнолетни.

Общинските програми и кампании за превенция на асоциалното поведение обхващат широк спектър от теми: „Какво е МКБППМН?“, „Дейността и структурата на МКБППМН!“, „Превенция на противообществените прояви!“, „Корекционна програма за

работа с непълнолетни правонарушители!“; „Повишаване на правната култура и отговорност сред подрастващите!“; „Изграждане на ценности у децата!“; „Наказателна отговорност и санкции за каране на скутери от непълнолетни без правоспособност!“; „Поведението ни в обществото!“; „Да бъдем по толерантни и добри един към друг!“; Кампания „Безопасно лято!“; „Ден на толерантността!“; „Превенция на асоциалното поведение на малолетните и непълнолетните!“; „От удоволствието до престъпността – една единствена крачка! А сега накъде?“; „Какво е противообществена проява? – разясняване на термини като кражба и присвояване. Към кого да се обърнем за помощ?“; „Противообществени прояви при непълнолетните и наказателната отговорност!“; „Закон и видове противообществени прояви!“; „Общуване и решаване на проблеми!“; „Последици от ранните бракове!“; Конкурс за рисунка и есе на тема „Най-добрият човек, когото познавам!“; „Киберпрестъпления!“; „Открити дни на МКБППМН!“; „Превенция на правонарушенията, извършвани от деца!“; „Превенция на рисковото сексуално поведение!“; „Международния ден на доброволеца!“; Доброволческа кампания „Пазете себе си, пазете и другите!“, свързана с извънредната епидемична обстановка във връзка с COVID-19; „Запознаване на учениците със ЗБППМН!“; „Противоправно поведение – мерки по ЗБППМН!“; „Условия и фактори за формиране на асоциално поведение при децата!“; „Форми на проявление на асоциално поведение!“; „Подай ръка за подкрепа, вместо да покажеш юмрук!“; „Силата на думите – унищожава или дава надежда, ти избираш!“; „Доброто, няма цвят и аромат!“; „Толерантност и съпричастност!“; „Промяна в нагласите на родителите спрямо ранните бракове!“; „Модел на добрия родител!“; „Ефективни родителски подходи!“; „Поведението – визитна картичка на човека!“; „Да се научим да бъдем по-сдържани в обноските с околните!“; „За безопасността през лятната ваканция и опасностите при къпане и плуване!“; „Детските лъжи и кражби!“; „Защо зачестиха хулиганските прояви в града ни?“; „Как общуваме с по-големите деца?“; „Ролята на родителя за отговорното възпитание на децата!“; „Игрите и моето задължение към семейството!“; „Защо трябва да уважаваме възрастните хора?“; „Права, отговорности, задължения!“; „Добри постъпки и поведение!“; „Приемливо и неприемливо поведение при непълнолетните, причиняващо проблеми и нарушаване на семейния или обществения живот!“; „Право и гражданско възпитание!“; „Степенуване на ценности – кое е по-лесно, да споделиш с приятел или родител?“; „Родители и тийнейджъри – как да живеят заедно?“; „Хулигански прояви на непълнолетните лица, последици и полицейско задържане!“; „Разглеждане на казуси и обсъждане на рискови ситуации и рисково поведение!“; „Взаимоотношения между ученици, родители и учители!“; „Общуването – ключ към добрите взаимоотношения!“; „Добра майка ли съм? Ролята на бащата!“; „Защо детето не ме слуша?“; „Топли и „отровни“ родителски

послания!"; „Бабата и дядото в семейния пъзел!"; „Трениране на успешни родители!“ – идеите на д-р Томас Гордън; „Кибератаки и престъпления спрямо младежи в социалната мрежа. Последици!"; Конкурс на тема „За доброто сред нас!"; „Телефонни измами!"; „Промените в емоционалното и социално функциониране на детето в тийнейджърска възраст!"; „Психологически аспекти на противообществените прояви при деца!"; „Необходимостта от родителски авторитет през тийнейджърството!"; „Предпазване на децата от вълчичане в противоправна дейност!"; „Родители или приятели – къде да поставим границата?"; „Разбиране на собствените родителски преживявания в процеса на тийнейджърство и как с тяхна помощ да подкрепим градивно юношата?"; „Разликата между престъпленията кражба и грабеж! Връзка между двете престъпления!"; „Хулиганство и вандализъм!"; „Децата в конфликт със закона!"; „Световен ден на приятелството!"; „Признаци за асоциално поведение. Причини за асоциално поведение!"; „Възпитание в добродетели и толерантно отношение!"; „Заедно срещу вандализма!"; „Конвенцията на ООН – правата на децата и задълженията на институциите!"; „Развитие на социалните умения, като ключов фактор за интегрирането на децата в класната стая!"; „Превенция бягствата от дома и училище на малолетните и непълнолетните!"; „Характеристики на проблемни поведения на ученици реализирани в училище!"; „Превенция и противодействие на прояви на асоциалното поведение при ученици. Видове правонарушения!"; „Негативни характеристики на родителството, които инициират девиации и противообществени прояви при юношите!"; „Детето и законът – Що е МКБППМН?!"; „Възпитание в семейството – стилове на възпитание и модели на позитивно родителстване!"; „Етични норми на поведение!"; „Позитивното мислене – ключ към решаване на проблемите!"; „Интернет общуване и безопасност!"; „Предизвикателствата на съвременното родителство!"; „Ролята на училището в живота на детето!"; „Неправилното възпитание в семейството и поведенчески прояви на децата!“.

2.4.1. Деца с асоциално поведение, поставени под настойничество или попечителство.

В превантивна дейност през 2020 г. са включени и **171 деца** (269 през 2019 г. и 277 през 2018 г.), **поставени под настойничество или попечителство** (Таблица 10), от които **63 малолетни** (96 през 2019 г. и 87 през 2018 г.) и **108 непълнолетни** (173 през 2019 г. и 190 през 2018 г.). С най-голям брой по области е Сливен – 27 деца, от тях 12 са малолетни и 15 непълнолетни.

Таблица 10. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	30	10	20	5	1	4

Бургас	3	-	3	7	-	7
Варна	13	6	7	9	2	7
Велико Търново	-	-	-	1	1	-
Видин	6	1	5	4	2	2
Враца	14	4	10	4	1	3
Габрово	7	5	2	2	-	2
Добрич	3	3	-	3	1	2
Кюстендил	6	2	4	1	1	-
Ловеч	6	1	5	7	1	6
Пазарджик	19	7	12	7	3	4
Перник	1	-	1	1	-	1
Плевен	1	-	1	1	1	-
Пловдив	31	7	24	20	6	14
Разград	4	-	4	5	3	2
Русе	23	11	12	18	10	8
Силистра	-	-	-	6	2	4
Сливен	48	20	28	27	12	15
Смолян	2	1	1	5	2	3
София град	12	2	10	3	-	3
София област	3	1	2	-	-	-
Стара Загора	19	8	11	21	11	10
Търговище	1	1	-	-	-	-
Хасково	16	6	10	13	3	10
Шумен	1	-	1	-	-	-
Ямбол	-	-	-	1	-	1
Общо	269	96	173	171	63	108

2.4.2. Деца, преминали консултации, по заявки от родители.

Във връзка с асоциалното поведение при подрастващите, местните комисии са предоставили **индивидуални консултации** (Таблица 11) на **2 067 деца** (2 539 през 2019 г. и 13 755 през 2018 г.), **878 от тях са малолетни** (1 072 през 2019 г. и 5 430 през 2018 г.) и **1 189 непълнолетни** (1 467 през 2019 г. и 8 325 през 2018 г.). По области най-голям е броят на консултираните деца в столицата (236), от които 118 малолетни. Непълнолетните са най-много с еднакъв брой (по 118) в две области – София-град и София област.

Таблица 11. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	205	87	118	60	37	23
Бургас	87	54	33	36	24	12
Варна	160	53	107	135	31	104
Велико Търново	24	15	9	139	64	75
Видин	20	9	11	62	33	29
Враца	223	75	148	96	35	61
Габрово	21	16	5	10	5	5
Добрич	140	59	81	107	58	49

Кърджали	218	99	119	143	47	96
Кюстендил	23	12	11	19	8	11
Ловеч	39	18	21	28	1	27
Монтана	-	-	-	5	2	3
Пазарджик	78	36	42	51	19	32
Перник	-	-	-	1	-	1
Плевен	48	22	26	32	17	15
Пловдив	156	53	103	193	76	117
Разград	29	15	14	34	17	17
Русе	27	12	15	30	13	17
Силистра	50	13	37	60	27	33
Сливен	14	9	5	10	7	3
Смолян	38	28	10	12	6	6
София град	172	90	82	236	118	118
София област	140	73	67	220	102	118
Стара Загора	251	94	157	113	40	73
Търговище	67	19	48	32	3	29
Хасково	103	40	63	45	28	17
Шумен	100	26	74	47	3	44
Ямбол	106	45	61	111	57	54
Общо	2 539	1 072	1 467	2 067	878	1 189

През 2020 г. през семейни консултации (Таблица 12) са преминали **1 104** деца (1 663 през 2019 г. и 11 112 през 2018 г.) с асоциално поведение, **452** (655 през 2019 г. и 4 756 през 2018 г.) от тях са малолетни и **652** (1 008 през 2019 г. и 6 356 през 2018 г.) непълнолетни. По области с превъзходство са децата от Пловдив (127) – 60 малолетни; а при непълнолетните – Варна (90).

Таблица 12. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	64	28	36	29	13	16
Бургас	34	21	13	20	8	12
Варна	134	30	104	118	28	90
Велико Търново	23	14	9	66	27	39
Видин	13	4	9	22	8	14
Враца	42	17	25	17	5	12
Габрово	11	6	5	6	4	2
Добрич	128	54	74	107	41	66
Кърджали	34	21	13	21	13	8
Кюстендил	15	10	5	12	6	6
Ловеч	19	7	12	8	5	3
Монтана	3	2	1	1	1	-
Пазарджик	87	38	49	27	12	15
Перник	-	-	-	1	-	1
Плевен	5	2	3	5	3	2
Пловдив	145	50	95	127	60	67

Разград	12	4	8	6	2	4
Русе	15	6	9	15	7	8
Силистра	36	13	23	48	23	25
Сливен	9	5	4	1	1	-
Смолян	24	17	7	36	12	24
София град	267	120	147	118	44	74
София област	53	33	20	96	57	39
Стара Загора	205	74	131	79	33	46
Търговище	67	19	48	2	1	1
Хасково	60	23	37	28	16	12
Шумен	120	21	99	48	4	44
Ямбол	38	16	22	40	18	22
Общо	1 663	655	1 008	1 104	452	652

2.5. Превенция на насилието.

Превенцията на насилието между деца и срещу деца е сред приоритетите в дейността на ЦКБППМН и МКБППМН. В тази връзка, Централната комисия през 2006 г. изпрати указание до всички местни комисии относно разработването и реализацията на общински програми и планове за действия, насочени към превенция на насилието. В резултат, всяка година, в докладите си до ЦКБППМН, местните комисии изпращат информация за реализираните дейности по този приоритет.

През 2020 г. МКБППМН са реализирали **545 общински програми** (746 през 2019 г. и 744 през 2018 г.), **кампании и проекти по превенция на насилието между и срещу деца** (Таблица 13). Данните показват **значително намаляване на броя на проведените кампании и проекти. Сериозно се е понижил (над 50%) и броят на обхванатите в тях деца и родители – 90 034** (180 948 през 2019 г. и 177 877 през 2018 г.). В реализираните през 2020 г. програми са участвали **4 118 родители** (20 684 през 2019 г. и 18 073 през 2018 г.) и **85 916 деца** (160 264 през 2019 г. и 159 804 през 2018 г.). Данни по области: най-голям брой теми по програми – София-град – 73; най-много участвали родители (956) и деца (16 029) са в столицата, от които 9 184 малолетни и 6 845 непълнолетни.

Таблица 13. Програми, кампании, проекти за превенция на насилието между деца и срещу деца и участници в тях (по области)

	Брой програми	Родители	Общо деца	Малолетни	Непълнолетни
Общо за страната	545	4 118	85 916	47 389	38 527
Благоевград	16	20	1 483	945	538
Бургас	23	74	4 711	3 077	1 634
Варна	20	80	6 626	2 541	4 085
Велико Търново	15	8	1 675	1 082	593
Видин	18	57	1 122	653	469
Враца	13	96	1 211	816	395
Габрово	6	10	846	311	535

Добрич	17	60	1 250	898	352
Кърджали	4	-	281	174	107
Кюстендил	14	51	1 658	669	989
Ловеч	9	62	5 690	2 945	2 745
Монтана	17	241	882	402	480
Пазарджик	30	788	6 549	4015	2 534
Перник	2	-	60	60	-
Плевен	22	166	2 891	1 953	938
Пловдив	70	549	7 757	4 721	3 036
Разград	23	-	3 400	1 555	1 845
Русе	7	190	914	607	307
Силистра	10	58	1 005	430	575
Сливен	3	-	286	160	126
Смолян	21	129	3 207	1 685	1 522
София град	73	956	16 029	9 184	6 845
София област	46	281	4 913	2 055	2 858
Стара Загора	30	40	1 688	1 378	310
Търговище	11	70	1 835	922	913
Хасково	9	124	3 636	1 917	1 719
Шумен	9	8	579	257	322
Ямбол	7	-	3 732	1 977	1 755

През 2020 г. в 67 местни комисии за БПМН (81 през 2019 г. и 7 през 2018 г.) са проведени анонимни анкетни проучвания (данните са включени в количествените характеристики в Таблица 13):

- Област Благоевград – в 2 местни комисии: 1) „Насилието и неговите форми!“ – 15 малолетни и 20 непълнолетни; 2) 120 малолетни и 150 непълнолетни са участвали в темите – „Агресията в училище!“ и „Не на насилието в училището!“;

- Област Бургас – в 5 местни комисии: 1) „Въпросник за скрининг диагностика на невротизма при децата (8-14)!“ – 51 малолетни; 2) „Тормозът в училище!“ – 36 малолетни и 23 непълнолетни, и „Противодействие на училищния тормоз!“ – 217 малолетни и 131 непълнолетни; 4) 360 малолетни и 240 непълнолетни са участвали в темите – „Въпросник за тормоза в училище!“ и „Въпросник за агресивността!“; 5) „Въпросник за нивото на училищния тормоз!“ – 370 малолетни и 170 непълнолетни;

- Област Варна – в 3 местни комисии: 1) 114 непълнолетни са участвали в темите – „Как се чувстваме, когато видим проява на тормоз и какво можем и искаме да направим?“ и „С нарастване на мълчанието, намалява ли тормоза в училище?“; 2) 70 малолетни са участвали в темите – „Насилието в училище!“ и „Има ли насилие и тормоз в училище?“; 3) „Тормозът от връстниците в училище!“ – 35 малолетни;

- Област Велико Търново – в 4 местни комисии: 1) „Има ли насилие в училище?“ – 30 малолетни и 70 непълнолетни; 2) „Тормозът в училище!“ – 18 непълнолетни; 3) „Тормозът в училище!“ – 296 малолетни; 4) „Въпросник за тормоза!“ на проф. Пламен Калчев – 45 малолетни и 60 непълнолетни;

- Област Видин – в 5 местни комисии: 1) „Агресията и насилието в училище!“ – 24 малолетни и 26 непълнолетни; 2) „Участвал ли съм в насилие между деца?“ – 12 малолетни и 16 непълнолетни; 3) „Видове насилие!“ – 10 родители, 25 малолетни и 27 непълнолетни; 4) „Моите отношения с връстниците!“ – 20 родители, 5 малолетни и 15 непълнолетни; 5) 18 малолетни са участвали в темите „Определяне на факторите за агресия и насилие в училищата!“, „Определяне на децата, склонни към прояви на агресия и насилие!“ и „Превантивна дейност!“;

- Област Враца – в 3 местни комисии: 1) „Прояви на агресия в училище!“ – 34 малолетни и 24 непълнолетни; 2) „Тормоз от връстниците в училище!“ – 150 малолетни и 150 непълнолетни; 3) „Не на насилието между деца!“ – 25 родители, 15 малолетни и 21 непълнолетни;

- Област Габрово – в една местна комисия – „Агресия сред подрастващите!“ – 50 непълнолетни;

- Област Добрич – в 2 местни комисии: 1) „Не на тормоза в училище! – Ден на розовата фланелка“ – 4 родители, 22 малолетни и 31 непълнолетни; 2) „Тормозът в училище!“ – 410 малолетни и 80 непълнолетни;

- Област Кърджали – в 2 местни комисии: 1) „Тормозът в училище!“ – 120 малолетни и 30 непълнолетни; 2) „Потърпевши от насилие между деца!“ – 63 непълнолетни;

- Област Ловеч – в една местна комисия – „Класна стая без тормоз – какво е това?“ – 340 малолетни);

- Област Монтана – в 3 местни комисии: 1) „Видове насилие в мрежата! – безопасна лятна ваканция“ – 80 малолетни и 50 непълнолетни; 2) 98 родители, 35 малолетни и 63 непълнолетни са участвали в темите „Тормозът в училище!“ и „Видове насилие!“; 3) „Има ли насилие в училище?“ – 54 родители, 55 малолетни и 10 непълнолетни;

- Област Пазарджик – в 6 местни комисии: 1) 95 малолетни и 70 непълнолетни са участвали в темите „Не на агресията!“ и „Да спрем агресията!“; 2) „Насилието между децата около вас!“ – 84 малолетни и 20 непълнолетни; 3) „Петте най-значими проблеми, които провокират към гневна реакция!“ – 13 малолетни и 7 непълнолетни; 4) 390 малолетни са участвали в темите „Не на агресията!“ и „Да спрем агресията!“; 5) „Агресията и тормозът!“ –

100 малолетни и 80 непълнолетни; 6) „Защо проявявам агресия към съучениците си?“ – 35 малолетни и 40 непълнолетни;

- Област Плевен – в 2 местни комисии: 1) „Бях ли жертва на агресия през последната седмица?“ – 40 малолетни; 2) „Тормозът – как да го разпознаем и какво да правим?“ – 281 малолетни;

- Област Пловдив – в 5 местни комисии: 1) „Агресията в училище на улицата, дома и Интернет-пространството!“ – 150 непълнолетни; 2) „Тормозът и насилието в училище!“ – 120 малолетни и 45 непълнолетни; 3) 127 малолетни и 46 непълнолетни са участвали в темите „Агресията!“, „Тормоз!“ и „Аз и насилника!“; 4) 506 малолетни и 340 непълнолетни са участвали в темите „Нивото на тормоза в училище!“, „Тормоз между връстници!“, „Насилие и тормоз в училището ни!“ и „Насилието в училище!“; 5) 245 родители, 671 малолетни и 218 непълнолетни са участвали в темите „Агресията поражда агресия!“ и „Агресията убива всичко човешко. Злото не е вродено, то е право на избор!“;

- Област Разград – в една местна комисия – „Как да контролирам гнева си?“ – 20 малолетни и 40 непълнолетни;

- Област Русе – в 2 местни комисии: 1) „Как да общуваме помежду си?“ – 80 родители, 200 малолетни и 80 непълнолетни; 2) „Не на насилието над деца!“ – 10 родители и 155 малолетни;

- Област Смолян – в една местна комисия – 342 малолетни и 223 непълнолетни са участвали в темите „Какво е агресия?“ и „Агресията в училище!“;

- Област София-град – в 5 местни комисии: 1) „Без насилие и сълзи!“ – 150 родители и 120 непълнолетни; 2) 700 малолетни и 700 непълнолетни са участвали в темите „Лоши думи и агресия!“ и „Въпросник за тормоза в училище!“; 3) 550 малолетни и 470 непълнолетни са участвали в темите „Превенция на агресията!“, „Взаимоотношения между връстниците!“ и „Насилието около мен!“; 4) „Училищен тормоз!“ – 208 малолетни и 268 непълнолетни; 5) „Тренингови групи за превенция на агресията и насилието в училище!“ – 28 родители и 46 непълнолетни;

- София-област – в 7 местни комисии: 1) „Агресията между деца!“ – 100 малолетни и 100 непълнолетни; 2) 33 родители, 45 малолетни и 51 непълнолетни са участвали в темите „Семейство, семейни взаимоотношения, справяне с агресията!“ и „Не на агресията!“; 3) „Ставали ли сте свидетел на насилие и как реагирате?“ – 30 малолетни и 60 непълнолетни; 4) „Да кажем НЕ на агресията!“ – 100 непълнолетни; 5) „Насилие над дете!“ – 60 непълнолетни; 6) 28 малолетни и 200 непълнолетни са участвали в темите „Тормозът в училище!“ и

„Идентифициране на деца склонни към тормоз и насилие!“; 7) „Агресията и насилието!“ – 348 малолетни и 30 непълнолетни;

- Област Стара Загора – в една местна комисия – „Агресивно поведение на подрастващите!“ – 4 родители;

- Област Търговище – в една местна комисия – „Участвал ли съм в насилие и защо?“ – 26 малолетни и 14 непълнолетни;

- Област Хасково – в една местна комисия – „Тормозът между връстници в училище!“ – 72 малолетни и 516 непълнолетни;

- Област Шумен – в 3 местни комисии: 1) „Училище без насилие!“ – 30 малолетни и 60 непълнолетни; 2) „Какво знаем за агресията?“ – 50 малолетни; 3) „Тормоз на връстници в училище!“ – 46 малолетни и 90 непълнолетни;

- Област Ямбол – в една местна комисия – „Наличието и видът на тормоза сред учениците!“ – 108 малолетни и 38 непълнолетни.

Основни теми на реализираните от МКБПМН през 2020 г. програми и кампании по превенция на насилието: „Да си агресивен не е модерно!“; Конкурс по повод Деня на розовата фланелка – „Доброто, което направих днес!“; „Споменът от детството не трябва да боли!“; „Онлайн тормоз!“; „Секстинг!“; „Да спрем насилието в училище!“; „Превенция на агресията и насилието между учениците!“; „Как да се справяме с конфликтите и тормоза в училище?“; „Не на тормоза в училище!“; „Тормозът в училище!“; „Класна стая без насилие!“; „Гняв и агресия!“; „Деца убиват деца!“; „Не на насилието в училището!“; „От конфликта до насилието!“; „Интернет мания – насилие от екрана!“; „Защо децата проявяват агресия?“; „Агресивни прояви в училище и последиците от тях!“; „Насилие – видове насилие!“; Дискусия за междуличностните отношения – филмът „Клас“; „Конфликти и агресия!“; „Умения за справяне!“; „Стоп на тормоза в училище!“; „Агресията в училище и на улицата. От конфликта до насилието!“; „Спри агресията, кажи ДА на доброто!“; „Превенция на агресията сред младите хора!“; „Седмица за превенция на агресията!“; „Ден за превенция на училищното насилие!“; „Училище без агресия!“; „Не на агресията – нека бъдем добри!“; „Срещу насилието и тормоза!“; „Кибертормоз!“; „Безконфликтно общуване!“; „Разпознаване на агресия и риск от насилие!“; „Как да реагираме при агресивно поведение в училище?“; „Превенция на насилието и справяне с гнева и агресията, мирно решаване на конфликти!“; „Компютърните игри като източник на агресия при учениците!“; „Превенция на насилието и управление на конфликтите в училище!“; „Защо децата са агресивни в училищна среда?“; „Социалните мрежи – място за близка среща с насилници!“; „Превенция на рисковото поведение!“; „Асертивност – умението да казваме НЕ в рискова ситуация!“; „Домашното

насилие в България!“; „Детска агресия и тормоз – към кого да се обърнем за помощ?“; „Агресията при децата – тренинг за сплотяване на класа!“; „Как да регулираме негативните емоции?“; „Агресията не е начин за справяне с проблема!“; „Тормозът сред подрастващите, справяне с конфликтните ситуации, тормоз и видове тормоз, насилствени методи!“; „Как да реагираме при сбиване в училище?“; „Да на приятелството, не на насилието!“; „Начини за овладяване на агресията!“; „Агресия и последствия. Овладяване на гнева!“; „Позитивно решаване на конфликт!“; „Хулиганство, вандализъм, насилие!“; „Как да общуваме без агресия и омраза?“; Дистанционно обучение – „Конфликти между родители и деца, както и случаи на онлайн насилие и тормоз между децата!“; „Как да се справим с агресията на пътя?“; „Превенция на агресията в начална училищна възраст – програма за повишаване на родителския капацитет!“; „Кибертормоз и безопасен интернет!“; „Асертивно поведение. Някои правила за асертивност!“; „Анатомия на агресията и тормоза в училищна среда!“; „Безразличието като форма на насилие!“; „Какво да правя, ако ме тормозят в училище?“; „Как да се справим с агресията в условията на извънредна епидемична обстановка?“.

2.5.1. Деца, преминали консултации за насилие, по заявки от родители.

През 2020 г. местните комисии са реализирали **индивидуални консултации** (Таблица 14) **на 2 658** (4 403 през 2019 г.) **деца, в това число 1 374** (2 001 през 2019 г.) **малолетни и 1 284** (2 402 през 2019 г.) **непълнолетни**. По области най-голям е броят на консултираните деца в столицата (1 209) – 747 малолетни и 462 непълнолетни.

Таблица 14. Деца, преминали индивидуални консултации (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	181	86	95	32	22	10
Бургас	69	37	32	44	29	15
Варна	113	42	71	129	34	95
Велико Търново	95	44	51	38	12	26
Видин	31	18	13	24	8	16
Враца	227	66	161	126	40	86
Габрово	23	13	10	16	12	4
Добрич	211	126	85	52	36	16
Кърджали	71	29	42	49	33	16
Кюстендил	16	14	2	9	9	-
Ловеч	100	42	58	59	22	37
Монтана	33	13	20	16	5	11
Пазарджик	121	48	73	87	18	69
Перник	30	13	17	-	-	-
Плевен	199	132	67	7	5	2
Пловдив	176	81	95	199	75	124
Разград	25	13	12	24	10	14
Русе	29	12	17	25	9	16

Силистра	54	24	30	23	10	13
Сливен	82	47	35	40	14	26
Смолян	18	11	7	22	15	7
София град	2 034	920	1 114	1 209	747	462
София област	61	45	16	157	99	58
Стара Загора	221	52	169	86	39	47
Търговище	17	8	9	14	7	7
Хасково	54	8	46	54	21	33
Шумен	67	27	40	73	14	59
Ямбол	45	30	15	44	29	15
Общо	4 403	2 001	2 402	2 658	1 374	1 284

През семејни консултации са преминали **1 233** (2 314 през 2019 г.) деца (Таблица 15), **564** (709 през 2019 г.) от тях са малолетни и **669** (1 605 през 2019 г.) непълнолетни. По области с предимство са подрастващите от София-град (350) – 191 малолетни и 159 непълнолетни.

Таблица 15. Деца, преминали семејни консултации (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	51	26	25	37	29	8
Бургас	45	19	26	20	7	13
Варна	49	16	33	102	32	70
Велико Търново	50	24	26	43	12	31
Видин	32	21	11	21	9	12
Враца	43	17	26	22	4	18
Габрово	3	1	2	5	2	3
Добрич	124	15	109	37	29	8
Кърджали	32	21	11	19	9	10
Кюстендил	9	9	-	9	9	-
Ловеч	37	15	22	58	26	32
Монтана	24	8	16	13	5	8
Пазарджик	104	48	56	67	15	52
Перник	34	15	19	2	2	-
Плевен	114	42	72	5	3	2
Пловдив	86	34	52	86	38	48
Разград	15	7	8	4	2	2
Русе	19	6	13	17	6	11
Силистра	47	21	26	2	1	1
Сливен	14	4	10	40	14	26
Смолян	7	5	2	14	7	7
София град	845	188	657	350	191	159
София област	42	28	14	72	45	27
Стара Загора	187	34	153	67	25	42

Търговище	14	6	8	12	6	6
Хасково	41	7	34	34	14	20
Шумен	175	37	138	47	6	41
Ямбол	71	35	36	28	16	12
Общо	2 314	709	1 605	1 233	564	669

2.6. Превенция на наркоманиите, употребата на алкохол и тютюн.

В изпълнение на **Националната стратегия за борба с наркотиците** местните комисии за БППМН извършват информационно-консултативна, проучвателна и изследователска дейност: анализ на факторите, способстващи употреба на наркотични вещества сред подрастващите; разработване на програми и проекти; работа с рискови групи; квалификация на специалистите; създаване и разпространение на информационни печатни и видеоматериали. В добро партньорство със Съветите по наркотични вещества, Превантивно–информационните центрове и Районните здравни инспекции, комисиите реализират различни съвместни дейности. През 2020 г. са осъществявани обучения на **специалисти и доброволци** – главно секретари и членове на МКБППМН, ИДПС, обществени възпитатели, педагогически съветници, социални работници, медицински специалисти от училищните кабинети, учители, студенти и ученици, ученически парламенти, родители по теми: „Обучения по проблеми на наркотичните зависимости – видове, места, където да потърсим помощ!“; обучения на доброволци; „Връстници обучават връстници!“; обучения на ученици по темата за употребата на алкохол; семинар за ученици на тема: „Да се научим да разграничаваме действителността от митовете за наркотиците!“.

През годината МКБППМН са работили по **454 теми по програми или проекти** (619 през 2019 г. и 1 050 през 2018 г.) за **превенция на употребата на наркотици** (Таблица 16), в които са **обхванати 55 163 участници** (97 637 през 2019 г. и 182 050 през 2018 г.) – **5 213 родители** (9 710 през 2019 г. и 19 009 през 2018 г.) и **49 950 деца** (87 927 през 2019 г. и 163 041 през 2018 г.), **от които 21 270 малолетни** (37 009 през 2019 г. и 64 074 през 2018 г.) и **28 680 непълнолетни** (50 818 през 2019 г. и 98 967 през 2018 г.). Наблюдава се **значително намаляване на участвалите деца и родители**, което може да се интерпретира и като знак за придобити вече знания в областта на наркотиците, вследствие реализираните през минали години превантивни програми на местните комисии. На обученията по програмите са присъствали представители на УКП, инспектори от ДПС и социални работници от Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“. С най-значителен брой теми по области по програми/проекти е София област – 47. По участвали родители – Ямболска област

(1 200). При децата област Пазарджик (6 314), от които малолетни са 3 596, а при непълнолетните – столицата (3 459).

Таблица 16. Програми и проекти за превенция на употребата на наркотични вещества, алкохол и тютюн и участници в тях (по области)

	Брой програми	Родители	Общо деца	Малолетни	Непълнолетни
Общо за страната	454	5 213	49 950	21 270	28 680
Благоевград	18	145	2 125	787	1 338
Бургас	19	39	1 653	451	1 202
Варна	25	215	4 153	1 684	2 469
Велико Търново	21	6	776	266	510
Видин	11	82	873	348	525
Враца	13	106	1 098	867	231
Габрово	4	-	686	250	436
Добрич	21	105	1 670	932	738
Кърджали	9	-	637	46	591
Кюстендил	11	15	793	350	443
Ловеч	15	88	2 526	531	1 995
Монтана	20	308	639	302	337
Пазарджик	16	229	6 314	3 596	2 718
Перник	2	7	22	2	20
Плевен	18	281	2 485	845	1 640
Пловдив	36	502	4 549	2 253	2 296
Разград	6	9	858	292	566
Русе	6	414	1 263	838	425
Силистра	7	35	980	91	889
Сливен	7	56	517	69	448
Смолян	18	60	1 452	505	947
София град	43	582	6 154	2 695	3 459
София област	47	406	3 750	1 764	1 986
Стара Загора	24	42	854	452	402
Търговище	10	-	996	380	616
Хасково	10	184	953	248	705
Шумен	13	97	587	280	307
Ямбол	4	1 200	587	146	441

През 2020 г. в 22 области (22 през 2019 г. и 17 през 2018 г.) на страната местните комисии са провели анонимни анкетни проучвания по проблемите на наркотиците (данните са отбелязани в Таблица 16):

- Област Благоевград – в 2 местни комисии: 1) „Нагласи на подрастващите към наркотичните вещества, алкохола и цигарите!“ – участвали са 56 непълнолетни; 2) „Опасностите от дрогата!“ – 15 малолетни и 25 непълнолетни;

- Област Бургас – в една местна комисия – „Наркотични вещества, алкохол, тютюнопушене!“ – 100 непълнолетни;

- Област Варна – в 3 местни комисии: 1) „Алкохолът, цигарите и наркотиците – вредни за здравето на човека!“ – 137 родители, 89 малолетни и 198 непълнолетни; 2) „На границата между удоволствието и самоубийството – за вредата от алкохола и наркотиците!“ – 37 малолетни и 70 непълнолетни; 3) „Алкохол, тютюнопушене и наркотични вещества. Колко съм наясно с вредата от тях?“ – 17 непълнолетни;

- Област Велико Търново – в 4 местни комисии: 1) „Употреба на наркотични вещества, алкохол и цигари!“ – 80 непълнолетни; 2) 4 малолетни и 2 непълнолетни са участвали в темите „Не на тютюнопушеното и алкохола!“ и „Децата и вредата от енергийните напитки!“; 3) „Психотропни вещества – митове и реалност!“ – 45 непълнолетни; 4) „Проблем с разпространението и употреба на наркотични вещества!“ – 11 малолетни и 38 непълнолетни;

- Област Видин – в 4 местни комисии: 1) „Вредата от наркотичните вещества!“ – 10 малолетни; 2) „Кога запалих първата цигара и защо?“ – 18 непълнолетни; 3) „Можеш ли да кажеш НЕ?“ – 4 родители, 12 малолетни и 16 непълнолетни; 4) „Вредата и последствията от употребата на алкохол, цигари и наркотици!“ – 30 родители, 6 малолетни и 24 непълнолетни;

- Област Враца – в една местна комисия – „Вредата от алкохола, никотина и дрогата!“ – 40 родители, 30 малолетни и 25 непълнолетни;

- Област Добрич – в 3 местни комисии: 1) 8 родители, 17 малолетни и 64 непълнолетни са участвали в темите „Употреба на наркотични вещества, алкохол и цигари!“ и „Да направим здравословния избор по-лесен!“; 2) „Психични и поведенчески разстройства дължащи се на употреба на психоактивни вещества!“ – 17 родители, 14 малолетни и 29 непълнолетни; 3) „Наркотици и зависимости!“ – 410 малолетни и 80 непълнолетни;

- Област Кърджали – в 2 местни комисии: 1) „Употреба на ПАВ!“ – 50 непълнолетни; 2) „Приятелска среда!“ – 154 непълнолетни;

- Област Кюстендил – в една местна комисия – „Алкохолът – мой враг!“ – 21 непълнолетни;

- Област Монтана – в 4 местни комисии: 1) „Вредата от тютюнопушенето, вредата от употребата на наркотици и от употребата на алкохол!“ – 10 родители, 15 малолетни и 15 непълнолетни; 2) 102 родители, 42 малолетни и 60 непълнолетни са участвали в темите „Новите опасности – дизайнерски наркотици!“, „Видове наркотици и влиянието им върху организма!“ и „Енергийните напитки и вредите им върху организма!“; 3) „Ден без тютюнопушене!“ – 20 родители, 95 малолетни и 15 непълнолетни; 4) „Вредата от употребата на наркотици!“ – 58 родители, 53 малолетни и 10 непълнолетни;

- Област Пазарджик – в 3 местни комисии: 1) 55 малолетни и 35 непълнолетни са участвали в темите „Видове наркотици и вредата от тях!“, „Зависимости от подрастващите!“

и „Вредата от алкохола и тютюнопушенето!“; 2) „Не на наркотиците!“ – 26 малолетни; 3) 30 родители и 30 непълнолетни са участвали в темите „Знаем ли какви са вредите от опиатите?“ и „Какви са страничните ефекти от използването на наркотични вещества?“;

- Област Плевен – в 3 местни комисии: 1) „Опитвах ли алкохол или цигара през последния месец?“ – 40 малолетни; 2) „Тютюнопушенето!“ – 45 малолетни и 218 непълнолетни; 3) „Какво знам за вредата от тютюнопушенето и алкохола?“ – 156 малолетни;

- Област Пловдив – в 3 местни комисии: 1) 68 малолетни и 53 непълнолетни са участвали в темите „Познавате ли наркотиците?“ и „Пристрастяване към алкохол!“; 2) „Превенция днес, за да сме здрави утре“ – 19 малолетни; 3) 218 родители, 700 малолетни и 436 непълнолетни са участвали в темите „Истината за наркотиците!“, „Не убива последната доза. Убива първата!“, „В забързания делник ние забравяме, че най-простото предпазно средство е да бъдем с децата си, да ги обичаме, да изградим зид от любов между тях и улицата!“ и „Ден без тютюнев дим!“;

- Област Разград – в една местна комисия – „Тютюнопушене и вредата му!“ – 60 непълнолетни;

- Област Русе – в една местна комисия – 160 родители, 320 малолетни и 160 непълнолетни са участвали в темите „Вредни зависимости – наркотици, алкохол и цигари!“ и „Вредят ли алкохола и цигарите на нашето здраве?“;

- Област Смолян – в една местна комисия – 18 малолетни и 64 непълнолетни са участвали по темите „Как определяте себе си – пушач или непушач?“ и „Наркотичните вещества управляват ли моя живот?“;

- Област София-град – в 2 местни комисии: 1) „Живот без дрога, алкохол и тютюнев дим!“ – 220 родители и 200 непълнолетни; 2) 200 малолетни и 300 непълнолетни са участвали по темите „Защо се пуши?“, „Алкохолът и здравето!“ и „Отношение към хората, които вземат наркотици!“;

- София област – в 4 местни комисии: 1) „Психоактивни вещества!“ – 80 малолетни и 60 непълнолетни; 2) „Употреба, влияние и ефект от употребата на вредни вещества!“ – 15 родители, 10 малолетни и 50 непълнолетни; 3) „Употребявате ли алкохол/цигари/наркотици?“ – 20 малолетни и 50 непълнолетни; 4) 6 родители, 145 малолетни и 275 непълнолетни са участвали по темите „Дрогата – изкушението, което не си струва да опитваш!“, „Здравето е твоя отговорност!“, „Живот без дрога!“ и „Тютюнопушене и алкохол – избери сам!“;

- Област Стара Загора – в една местна комисия – 6 родители, 13 малолетни и 24 непълнолетни са участвали по темите „Предпазване от наркотици!“, „Предпазване от наркотици!“, „Агресивно поведение в следствие употребата на наркотични и упойващи

вещества от подрастващите!“; „Какво знаете за алкохола и как се отразява на мозъчната дейност на човека след употребата му?“; „Вредата от алкохола и тютюнопушенето!“ и „Вредата от алкохол, тютюнопушене и наркотични и упойващи вещества!“.

- Област Търговище – в 2 местни комисии: 1) „Кога запалих първата си цигара и кой ме подтикна?“ – 26 малолетни и 20 непълнолетни; 2) „Какво е отношението ми към тютюнопушенето?“ – 120 малолетни и 40 непълнолетни;

- Област Шумен – в 2 местни комисии: 1) „Истината за психоактивните вещества!“ – 40 непълнолетни; 2) „Видове наркотици и тяхното въздействие върху нас!“ – 97 родители;

- Област Ямбол – в една местна комисия – „Пушене на марихуана и използване на наркотични вещества!“.

По-важни теми на програмите по превенция на наркотиците: „Вредата от употребата на наркотични вещества, алкохол и тютюнопушене!“; „Превенция на употребата на алкохол!“; „Превенция употребата на тютюнопушене!“; „Не убива последната доза. Убива първата!“; „Превенция. Тестове за проверка на употреба на психоактивни вещества!“; „Международен ден за борба със злоупотребата с наркотици – 26 юни!“; „Международен ден без тютюнев дим – 19 ноември 2020 г.“; Конкурс за плакат „Наркотиците през моите очи!“; Програма за родители „Как да разпознаем дали децата ни употребяват наркотични вещества?“; „Употребата и вредата от наргиле!“; „Масово българчетата се наливат с енергийни напитки!“; „Ползата и вредата от енергийните напитки!“; „Вредата от цигарите!“; „Превенция срещу употреба на наркотици, алкохол и тютюнопушене!“; „Цигарите не са ни приятели!“; „Живот без наркотици!“; „Видове наркотични вещества, рискове при употреба!“; „Произход и разпространение на тютюна и алкохола!“; „Причини и модели на употреба!“; „Митове и факти, последици от употребата!“; „Оценяване на информацията и вземане на решения. Наказуеми прояви при непълнолетните, разрешени за възрастни!“; „Влияние на хранителните добавки върху поведението. Анаболни стероиди!“; „Рискови и предпазващи фактори. Мога ли да бъда як и готин без анабол?“; „Как всяка малка крачка променя нещо в бъдещето? Да крачим информирани!“; „Наркотиците – начин на утвърждаване в групата, необходимото зло или просто мода!“; „Наркотици и бременност!“; „Видове наркотични вещества и последици от употребата им!“; „Вредата от употребата на алкохол, енергийни напитки, цигари, наргилета!“; „Дрога, алкохол и тютюнопушене!“; „Лицата на зависимостта!“; Кампания „Без дрога на пътя!“; „Ролята на доброволчеството в превенция на употребата на наркотични вещества!“; „Връзката между употреба на алкохол и наркотични вещества и асоциалното поведение на малолетните и непълнолетните!“; „Да предпазим децата си от зависимостите!“; „По-добри знания за по-добри грижи!“; „Да спечелим заедно –

един ден без цигари!"; „Какво трябва да знаем за наркотиците? Най-новите наркотици на пазара!"; „Психични и поведенчески разстройства дължащи се на употреба на психоактивни вещества!"; „Разпространение и достъп до дизайнерска дрога!"; „Може да сме щастливи и без илюзии!"; „Избирам да съм независим!"; „Наркотиците и влиянието им при употреба от подрастващите – канабис, марихуана, амфетамини, екстази, кокаин и инхаланти!"; „Превенция на наркоманиите и злоупотребата с психоактивни вещества, в следствие на които непълнолетните извършват противообществени прояви!"; „Рискови и протективни семейни фактори за възникване на зависимости в юношеска възраст!"; „Алкохолът и наркотиците в период на пандемия!"; „Изоляцията – предпоставки за употреба на алкохол и наркотици у дома!“.

2.6.1. Консултирани деца за употреба на наркотици, алкохол и тютюневи изделия, по заявки от родители.

2.6.1.1. Деца, консултирани за употреба на наркотици.

Индивидуално са консултирани 1 066 (2 470 през 2019 г. и 1 857 през 2018 г.) деца (Таблица 17), от които **238** (591 през 2019 г. и 658 през 2018 г.) малолетни и **828** (1 879 през 2019 г. и 1 199 през 2018 г.) непълнолетни. Най-много са консултираните в София-град – 416 деца, от които 98 малолетни и 318 непълнолетни.

Таблица 17. Сравнителен анализ на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	269	89	180	30	17	13
Бургас	64	8	56	47	8	39
Варна	86	17	69	76	13	63
Велико Търново	40	14	26	26	2	24
Видин	21	5	16	1	1	-
Враца	269	114	155	47	16	31
Габрово	7	-	7	8	-	8
Добрич	52	2	50	38	3	35
Кърджали	12	3	9	2	-	2
Кюстендил	13	2	11	4	-	4
Ловеч	23	9	14	6	-	6
Монтана	9	3	6	2	-	2
Пазарджик	16	-	16	16	2	14
Перник	6	-	6	1	-	1
Плевен	77	20	57	4	-	4
Пловдив	70	17	53	106	22	84
Разград ¹	-	-	-	6	2	4
Русе	12	-	12	7	-	7
Силистра	2	-	2	2	-	2
Сливен	99	36	63	16	4	12
Смолян	5	-	5	3	-	3

София град	767	145	622	416	98	318
София област	79	34	45	99	28	71
Стара Загора	227	50	177	54	15	39
Търговище	15	8	7	1	-	1
Хасково	24	2	22	11	2	9
Шумен	172	-	172	10	-	10
Ямбол	34	13	21	27	5	22
Общо	2 470	591	1 879	1 066	238	828

Забележка: ¹В област Разград дейността основно се извършва от Общинския съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център по наркотични вещества.

В семеини консултации¹ (Таблица 18), са участвали **539** (1 160 през 2019 г.) деца, в това число **94** (182 през 2019 г.) малолетни и **445** (978 през 2019 г.) непълнолетни. Най-много са в столицата 96 деца, от които 77 непълнолетни, а при малолетните в област Стара Загора – 24.

Таблица 18. Деца, преминали семеини консултации (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	51	1	50	24	1	23
Бургас	38	-	38	18	-	18
Варна	27	3	24	67	6	61
Велико Търново	17	-	17	35	4	31
Видин	11	3	8	-	-	-
Враца	10	3	7	11	4	7
Габрово	6	-	6	4	-	4
Добрич	47	2	45	41	3	38
Кърджали	1	-	1	2	-	2
Кюстендил	6	2	4	4	-	4
Ловеч	6	1	5	4	-	4
Монтана	1	-	1	-	-	-
Пазарджик	19	2	17	12	2	10
Перник	6	-	6	1	-	1
Плевен	66	45	21	4	-	4
Пловдив	45	14	31	54	18	36
Разград ¹	-	-	-	1	1	-
Русе	2	-	2	5	-	5
Силистра	2	-	2	2	-	2

¹ За 2018 г. представената категория е „Семеини консултации за употреба на наркотици, алкохол и тютюневи изделия“, с участници 1 428 деца. По тази причина не изготвяме сравнение.

Сливен	20	5	15	5	-	5
Смолян	3	-	3	1	-	1
София град	177	16	161	96	19	77
София област	33	10	23	38	5	33
Стара Загора	221	50	171	64	24	40
Търговище	2	-	2	1	-	1
Хасково	20	-	20	11	2	9
Шумен	248	-	248	19	2	17
Ямбол	75	25	50	15	3	12
Общо	1 160	182	978	539	94	445

Забележка: ¹В област Разград дейността основно се извършва от Общинския съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център по наркотични вещества.

2.6.1.2. Деца, консултирани за употреба на алкохол.

Индивидуално са консултирани 1 145 (1 837 през 2019 г. и 1 123 през 2018 г.) деца (Таблица 19), от които **241** (381 през 2019 г. и 349 през 2018 г.) малолетни и **904** (1 456 през 2019 г. и 774 през 2018 г.) непълнолетни. С най-голям брой е столицата – 346 деца, от които 82 малолетни и 264 непълнолетни.

Таблица 19. Сравнителен анализ на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	95	21	74	27	5	22
Бургас	34	-	34	20	1	19
Варна	47	15	32	36	1	35
Велико Търново	32	17	15	27	2	25
Видин	20	6	14	16	3	13
Враца	137	23	114	42	13	29
Габрово	6	-	6	5	5	-
Добрич	65	4	61	52	4	48
Кърджали	12	3	9	-	-	-
Кюстендил	1	-	1	-	-	-
Ловеч	63	9	54	33	4	29
Монтана	8	1	7	8	1	7
Пазарджик	41	-	41	63	2	61
Перник	14	5	9	-	-	-
Плевен	109	24	85	8	-	8
Пловдив	72	23	49	98	22	76
Разград ¹	-	-	-	3	-	3
Русе	18	5	13	18	2	16
Силистра	6	-	6	-	-	-
Сливен	40	14	26	23	3	20
Смолян	11	-	11	17	2	15
София град	570	117	453	346	82	264
София област	76	16	60	153	36	117

Стара Загора	218	51	167	56	14	42
Търговище	33	15	18	26	11	15
Хасково	13	3	10	24	8	16
Шумен	75	-	75	24	10	14
Ямбол	21	9	12	20	10	10
Общо	1 837	381	1 456	1 145	241	904

Забележка: ¹В област Разград дейността основно се извършва от Общинския съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център по наркотични вещества.

През 2020 г. в семейни консултации (Таблица 20), са участвали 525 (971 през 2019 г.) деца, в това число 123 (210 през 2019 г.) малолетни и 402 (761 през 2019 г.) непълнолетни. Най-много са в София-град – 91 деца, от тях 70 непълнолетни, а при малолетните – Старозагорска област – 24 малолетни.

Таблица 20. Деца, преминали семейни консултации (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	82	21	61	7	1	6
Бургас	24	-	24	6	1	5
Варна	26	5	21	22	-	22
Велико Търново	16	3	13	33	5	28
Видин	17	6	11	13	3	10
Враца	26	9	17	10	4	6
Габрово	1	-	1	5	4	1
Добрич	50	4	46	46	4	42
Кърджали	1	-	1	-	-	-
Ловеч	14	2	12	14	4	10
Монтана	-	-	-	3	-	3
Пазарджик	27	2	25	19	-	19
Перник	12	-	12	1	-	1
Плевен	97	54	43	-	-	-
Пловдив	30	10	20	42	13	29
Русе	10	1	9	5	-	5
Силистра	19	3	16	-	-	-
Сливен	13	4	9	15	-	15
Смолян	5	-	5	12	-	12
София град	49	14	35	91	21	70
София област	30	5	25	63	19	44
Стара Загора	219	50	169	60	24	36
Търговище	5	2	3	6	2	4
Хасково	9	1	8	12	4	8
Шумен	150	-	150	23	4	19
Ямбол	39	14	25	17	10	7
Общо	971	210	761	525	123	402

2.6.1.3. Деца, консултирани за употреба на тютюневи изделия.

Индивидуално са консултирани **2 049** (3 407 през 2019 г. и 1 986 през 2018 г.) деца, от които **772** (968 през 2019 г. и 740 през 2018 г.) малолетни и **1 277** (2 439 през 2019 г. и 1 246 през 2018 г.) непълнолетни (Таблица 21). С най-голям брой консултирани по области е София-град – 766 деца, от които 309 малолетни и 457 непълнолетни.

Таблица 21. Сравнителен анализ на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	140	22	118	11	2	9
Бургас	53	-	53	35	24	11
Варна	79	30	49	50	6	44
Велико Търново	88	7	81	84	17	67
Видин	42	15	27	27	9	18
Враца	152	41	111	84	40	44
Габрово	27	2	25	3	-	3
Добрич	82	16	66	56	16	40
Кърджали	23	3	20	4	2	2
Кюстендил	7	2	5	2	-	2
Ловеч	113	34	79	50	23	27
Монтана	60	9	51	15	3	12
Пазарджик	64	4	60	70	8	62
Перник	42	15	27	1	-	1
Плевен	212	82	130	11	3	8
Пловдив	177	62	115	193	55	138
Разград ¹	-	-	-	5	-	5
Русе	40	11	29	44	15	29
Силистра	49	17	32	-	-	-
Сливен	111	71	40	31	5	26
Смолян	24	7	17	34	9	25
София град	1 057	320	737	766	309	457
София област	220	79	141	219	86	133
Стара Загора	231	53	178	60	21	39
Търговище	58	32	26	47	26	21
Хасково	38	9	29	28	12	16
Шумен	169	-	169	84	67	17
Ямбол	49	25	24	35	14	21
Общо	3 407	968	2 439	2 049	772	1 277

Забележка: ¹В област Разград дейността основно се извършва от Общинския съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център по наркотични вещества.

През 2020 г. в семеини консултации (Таблица 22), са участвали **828** (1 545 през 2019 г.) деца, в това число **277** (497 през 2019 г.) малолетни и **551** (1 048 през 2019 г.) непълнолетни. Най-много са в област София-град – 163 деца, от тях 118 непълнолетни. При малолетните – Шуменска област – 49 малолетни.

Таблица 22. Деца, преминали семеини консултации (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Благоевград	139	62	77	29	6	23
Бургас	39	24	15	8	-	8
Варна	63	20	43	26	5	21
Велико Търново	40	6	34	66	22	44
Видин	31	10	21	14	3	11
Враца	26	10	16	21	8	13
Габрово	2	-	2	1	-	1
Добрич	80	14	66	56	15	41
Кърджали	-	-	-	2	2	-
Кюстендил	3	2	1	2	-	2
Ловеч	19	7	12	11	7	4
Монтана	-	-	-	1	-	1
Пазарджик	107	8	99	27	3	24
Перник	75	25	50	-	-	-
Плевен	125	70	55	-	-	-
Пловдив	84	41	43	106	32	74
Русе	16	6	10	17	4	13
Силистра	49	17	32	-	-	-
Сливен	16	5	11	-	-	-
Смолян	6	3	3	15	3	12
София град	103	26	77	163	45	118
София област	37	18	19	52	25	27
Стара Загора	221	53	168	68	28	40
Търговище	7	3	4	5	3	2
Хасково	17	5	12	20	8	12
Шумен	190	35	155	96	49	47
Ямбол	50	27	23	22	9	13
Общо	1 545	497	1 048	828	277	551

2.7. Превенция на сексуалната експлоатация и трафика на деца.

През 2020 година местните комисии са продължили работата си по **превенцията на сексуалната експлоатация и трафика на деца**. С тяхно съдействие са организирани кампании за запознаване на малолетни и непълнолетни с опасностите от сексуална експлоатация и трафик, за рисковите ситуации, които биха могли да създадат предпоставки за сексуални посегателства. Организирани са кампании за запознаване на малолетни и непълнолетни с опасностите от сексуална експлоатация и трафик, за рисковите ситуации, които биха могли да създадат предпоставки за сексуални посегателства. Издавани са и са разпространявани материали по проблемите на трафика на деца с цел трудова и сексуална експлоатация, както и материали, предоставени от Международната организация по миграция (МОМ), Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ), Българската асоциация за семейно планиране (БАСП) – плакати, брошури, флаери, видеоматериали, мултимедийни

презентации по теми: „Едно момиче разказва!“; „Трафикът на хора – съвременен модел на робство!“; „Отвори очи – трафик на хора!“; „Трафик на хора – 10 отговора!“; „Робството съществува!“; „Не сме за продан!“; „Непростимо!“; „На кръстопът!“; „Внимание – трафик на хора!“; „Опасният непознат!“; „Време за действие. Как да се предпазим?“ и „Трафик на деца и сексуална експлоатация!“.

През 2020 година МКБППМН самостоятелно и/или съвместно с други институции (Таблица 23) са реализирали **181 информационни кампании и програми по теми, свързани с трафика и сексуалната експлоатация** (278 през 2019 г. и 421 през 2018 г.). Обхванати са **18 839 лица** (44 352 през 2019 г. и 94 602 през 2018 г.). В дейностите по програмите са **участвали 1 561 родители** (8 010 през 2019 г. и 7 205 през 2018 г.) и **17 278 деца** (36 342 през 2019 г. и 87 397 през 2018 г.), от които **4 660 малолетни** (11 464 през 2019 г. и 40 235 през 2018 г.) и **12 618 непълнолетни** (24 878 през 2019 г. и 47 162 през 2018 г.). Данните показват понижаване на броя на кампаниите и участвалите в тях деца и родители. С най-голям брой теми по области са Пловдив и Стара Загора – 20; най-много участници при родителите – Пловдивска област (311); Варненска – при общия брой на децата (3 292), както и при непълнолетните (2 883); София област – при малолетните (820).

Таблица 23. Информационни кампании и програми по проблемите на сексуалната експлоатация и трафика на хора и участници в тях (по области)

	Брой	Родители	Общо деца	Малолетни	Непълнолетни
Общо за страната	181	1 561	17 278	4 660	12 618
Благоевград	8	-	335	35	300
Бургас	6	38	779	410	369
Варна	18	227	3 292	409	2 883
Велико Търново	12	22	683	154	529
Видин	6	12	131	27	104
Враца	2	-	90	40	50
Габрово	2	-	245	-	245
Добрич	7	33	621	51	570
Кърджали	5	-	175	-	175
Кюстендил	9	6	658	266	392
Ловеч	4	-	1 097	-	1 097
Монтана	6	172	262	112	150
Пазарджик	4	98	160	109	51
Плевен	9	-	338	35	303
Пловдив	20	311	1 676	665	1 011
Разград	2	-	555	220	335
Русе	3	200	449	247	202
Силистра	4	65	245	20	225
София град	6	7	617	390	227
София област	13	276	2 129	820	1 309
Стара Загора	20	70	991	358	633

Търговище	6	14	126	38	88
Хасково	3	-	244	85	159
Шумен	1	-	118	44	74
Ямбол	2	-	240	90	150

В 18 местни комисии (26 през 2019 г.) за БШМН са проведени анонимни анкетни проучвания, свързани с трафика и сексуалната експлоатация (данните са включени в количествените характеристики в Таблица 23):

- Област Благоевград – в една местна комисия – „Какво е трафик на хора?“ – 20 малолетни и 25 непълнолетни;

- Област Варна – в 2 местни комисии: 1) „Сексуално насилие над деца!“ – 116 родители, 82 малолетни и 243 непълнолетни; 2) „Трафик на хора – мит или реалност?“ – 36 непълнолетни;

- Област Велико Търново – в една местна комисия – „Информираност на подрастващите за опасностите, които ги дебнат в киберпространството!“ – 12 родители, 18 малолетни и 24 непълнолетни;

- Област Видин – в една местна комисия – „Разпознаваш ли признаците?“ – 4 родители и 18 непълнолетни;

- Област Добрич – в 2 местни комисии: 1) 108 непълнолетни са участвали по темите „Какви опасности крие Интернет?“ и „Какво знаем за трафика на хора?“; 2) „Трафик на хора!“ – 245 непълнолетни;

- Област Монтана – в една местна комисия – „Трафик на хора!“ – 102 родители, 42 малолетни и 60 непълнолетни;

- Област Пазарджик – в една местна комисия – „Трафик на хора!“ – 15 малолетни;

- Област Пловдив – в 2 местни комисии: 1) „На кой бих се доверил, ако ме насилват?“ – 20 малолетни и 45 непълнолетни; 2) „Робството съществува!“ – 133 родители, 232 малолетни и 109 непълнолетни;

- Област Русе – в една местна комисия – „Какво знаем за сексуалната експлоатация и трафика на хора?“ – 80 родители, 100 малолетни и 80 непълнолетни;

- Област София-град – в една местна комисия – „Трафикът на хора съществува!“ – 150 родители и 120 непълнолетни;

- София-област – в 3 местни комисии: 1) „Зрялост, сексуалност и трафик на хора!“ – 10 родители, 15 малолетни и 25 непълнолетни; 2) „Трафик на хора – съвременен модел на робство!“ – 40 малолетни и 20 непълнолетни; 3) 12 родители, 19 малолетни и 28 непълнолетни са участвали по темите „Умения за живот без риск!“ и „Трафик на деца!“;

- Област Стара Загора – в една местна комисия – 2 родители, 12 малолетни и 13 непълнолетни са участвали по темите „Сексуално насилие!“, „Виртуално сексуално насилие!“ и „Детска порнография и насилие!“.

- Област Търговище – в една местна комисия – „Що е то трафик на хора?“ – 27 малолетни и 24 непълнолетни.

Основните теми на кампаниите са: „Европейски ден за борба с трафик на хора – 18 октомври!“; „Опасностите в интернет!“; „Трафик на хора с цел сексуална и трудова експлоатация!“; „Трафик за отнемане на органи!“; „Трафик на червените обувки!“; „Какво рискуваш доверявайки се на непознати хора?“; „Трафик на жени!“; „Видове трафик на хора и методи за вълччане!“; „Трафик на хора – съвременна форма на робство!“; „Интернет и трафика на хора!“; „Предпазване при среща с непознато лице и трафик!“; Прожекция на филма „Бягай“; „По-добре информиран, отколкото експлоатиран!“; „Превенция на трафика на хора!“; „Въвеждане на основни понятия в трафика на хора. Видове трафик!“; „Трафик на хора – знания по проблема и умения за предпазване!“; „Какво знаем за трафика на хора?“; „Превенция на трафика на хора. Трудова експлоатация!“; „Сексуална и трудова експлоатация!“; „Превенция на трафика на хора и рисковете в интернет в ситуация на COVID-19 и социална изолация!“; „Развиване на умения за разпознаване на рискови ситуации, свързани с трафик на хора, във виртуалното пространство!“; „Рискове от сексуална експлоатация на малолетни и непълнолетни!“; „Уязвими групи, обект на трафик!“; „Рисковете в Интернет за деца в ситуацията на COVID-19!“; „Трафика на хора, реалност ли е !?“; „Видове трафик на хора!“; „Трафик на хора с цел експлоатация. Как да общуваме? Опасности извън училище и дома. Какво да правим, когато сме в опасност?“; „Трафика на хора съществува!“; „Ти не си за продан!“; „Радостта от бързото забогатяване в чужбина – привидно и опасно!“; „Трафик на хора, насилствено донорство!“; „Как да се предпазим от трафик?“; „Какво е трафик? – видове трафик на хора. Как да не попадна в схемата“; „Училище без трафик на хора!“; „Бъдете внимателни! Опасности при работа в чужбина“; „Жертви на насилие и трафик на хора!“; „Механизми за вербуване на момичета за трудова и сексуална експлоатация!“.

2.8. Престъпления и противообществени прояви, свързани с железопътния транспорт

През 2020 г. в 70 МКБППМН (90 през 2019 г. и 80 през 2018 г.), в които са реализирани дейности по **превенция на противообществени прояви по ж.п. транспорта** (Таблица 24). По области с най-голям брой (9) е Пловдивска.

**Таблица 24. МКБППМН, реализирали дейности по превенция на
противообществени прояви по ж.п. транспорта (по области)**

Области	Брой	Области	Брой	Области	Брой	Области	Брой
Благоевград	2	Габрово	1	Разград	4	София област	7
Бургас	3	Кюстендил	2	Русе	2	Стара Загора	4
Варна	2	Монтана	4	Силистра	3	Търговище	1
Велико Търново	3	Перник	1	Сливен	1	Хасково	1
Видин	3	Плевен	2	Смолян	1	Шумен	3
Враца	4	Пловдив	9	София град	5	Ямбол	2
Общо за страната				70			

През 2020 г. проведените от МКБППМН програми (Таблица 25) са **41** (73 през 2019 г. и 6 през 2018 г.) В тях са **взели участие 6 108 лица** (10 507 през 2019 г. и 607 през 2018 г.) като **родителите са 451** (262 през 2019 г. и 54 през 2018 г.), **а децата – 5 657** (10 245 през 2019 г. и 553 през 2018 г.), **от които 3 178 са малолетни** (5 714 през 2019 г. и 275 през 2018 г.) **и 2 479 непълнолетни** (4 531 през 2019 г. и 278 през 2018 г.). Превантивната дейност обхваща работни срещи и беседи с инспектори от Детска педагогическа стая, секретари на местни комисии, обществени възпитатели. Най-много програми са проведени в област Пловдив – 8. В Пловдивска област са участвали най-голям брой родители (254) и деца (1 224), от които 823 малолетни. При непълнолетните – Благоевград (722).

**Таблица 25. Програми за превенция на противообществени прояви по ж.п. транспорта
(по области)**

	Брой теми	Участници родители	Участници деца – общо	Участници малолетни	Участници непълнолетни
Общо за страната	41	451	5 657	3 178	2 479
Благоевград	3	123	1 207	485	722
Велико Търново	3	-	263	178	85
Видин	3	1	300	112	188
Габрово	1	-	200	100	100
Кюстендил	2	-	165	75	90
Монтана	1	-	60	24	36
Плевен	1	-	18	18	-
Пловдив	8	254	1 224	823	401
Разград	1	-	540	220	320
Русе	1	10	58	23	35
Силистра	1	-	20	20	-
София град	1	12	359	134	225
София област	2	-	150	70	80
Стара Загора	3	6	89	58	31
Търговище	2	10	60	26	34
Хасково	4	15	641	635	6

Шумен	2	20	184	76	108
Ямбол	2	-	119	101	18

През 2020 г. в 3 местни комисии (3 през 2019 г.) за БППМН са проведени анонимни анкетни проучвания (данните са включени в количествените характеристики в Таблица 25):

- Област Пловдив – в 2 местни комисии: 1) „Опасни игри край ж.п. линията!“, са участвали 26 малолетни и 56 непълнолетни; 2) „Превенция на противообществените прояви в жп-transporta!“ – 127 родители, 340 малолетни и 51 непълнолетни;

- Област Стара Загора – в една местна комисия – „Необмислени и неадекватни действия, селфита по железопътни линии и последващия риск!“ – 4 родители, 17 малолетни и 12 непълнолетни.

Обсъжданите теми са: „Опасни игри!“; „Превенция на противообществените прояви по жп-transporta!“; „Опасни селфита на рискови места!“; „Рискове при игри около ЖП гари!“; „Какво може да се случи в района на гарите и релсовия път?“; „Да бъдем отговорни към другите и себе си!“; „Опасни игри. Бъдете разумни!“; „ЖП транспорт инфраструктура и правила за ползване!“; „ЖП релсите не са място за игра и снимка!“; „Опасност за живота, щети и наказания, свързани с противообществени прояви в жп-transporta!“; „Пази себе си и ж.п. имуществото!“; „Рискове при пресичане на жп линиите!“; „Опасните селфита – съвременната опасност на новото поколение!“; „Превенция на противообществените прояви в жп-transporta!“; „ЖП-transport – опасности и отговорности!“; „Криминален характер на престъпленията и противообществените прояви, свързани с жп-transport!“; „Превенция на проявите, насочени към повреждане на ж.п. имущество и опасностите, които крие релсовия път!“; „Играта на релсите е опасна за всички участници в движението и застрашава много човешки животи!“; „Какво е високоволтова дъга?“; „Опасни селфита!“; „Видове противообществени прояви свързани с жп-transport!“.

Дейности по тематиката, проведени съвместно с инспектори от Детска педагогическа стая (Таблица 26): Беседи с инспектори от Детска педагогическа стая – 78 (144 през 2019 г. и 128 през 2018 г.), най-много беседи (12) са проведени в Пловдивска област; Разпространени материали – 15 450 (9 878 през 2019 г. и 5 818 през 2018 г.), като най-голям брой материали са разпространени в Перник – 10 200; Информационни кампании в училищата – 117 (289 през 2019 г. и 135 през 2018 г.), като най-голям брой са проведени в Разградска – 14 кампании; Публикации в медиите – 24 (143 през 2019 г. и 18 през 2018 г.),

като най-много са в Разградска област – 10; Съвместни мероприятия с НПО – 11 (31 през 2019 г.), най-голям брой са проведени в Пловдив – 4.

Таблица 26. Видове превантивни дейности (по области)

	Беседи с инспектори от ДПС	Брой разпространени материали	Брой информационни кампании в училищата	Брой публикации в медиите	Брой съвместни мероприятия с НПО
Общо за страната	78	15 450	117	24	11
Благоевград	4	1 201	3	-	-
Бургас	7	-	3	-	2
Варна	3	60	5	-	-
В. Търново	5	150	2	-	-
Видин	6	120	3	-	-
Враца	3	110	2	-	1
Габрово	1	1	1	-	-
Кюстендил	4	450	8	-	-
Монтана	3	380	6	-	-
Перник	-	10 200	-	3	-
Плевен	3	18	2	-	-
Пловдив	12	1 222	13	3	4
Разград	4	64	14	10	1
Русе	2	50	1	-	-
Силистра	6	107	4	1	-
Сливен	1	-	-	-	-
Смолян	-	-	2	-	-
София град	3	160	12	-	-
София област	6	100	12	7	3
Стара Загора	3	32	11	-	-
Гърговище	1	70	1	-	-
Хасково	-	-	3	-	-
Шумен	1	55	6	-	-
Ямбол	-	900	3	-	-

2.9. Превенция по здравни програми.

През 2020 година местните комисии, съвместно с районните здравни инспекции, са провели **обучения по 412 теми** (505 през 2019 г. и 311 през 2018 г.), **свързани със здравната проблематика** (Таблица 27). Обхванати са **55 844 лица** (62 619 през 2019 г. и 42 974 през 2018 г.) – **3 546 родители** (3 214 през 2019 г. и 4 247 през 2018 г.) и **52 298 деца** (59 405 през 2019 г. и 38 727 през 2018 г.), **от които 26 437 малолетни** (32 570 през 2019 г. и 18 410 през 2018 г.) и **25 861 непълнолетни** (26 835 през 2019 г. и 20 317 през 2018 г.). На обученията са присъствали училищни психолози, педагогически съветници, класни ръководители, инспектори от ДПС и социални работници от Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция

„Социално подпомагане“. С най-значителен брой програми по области е София област с **41 теми**. С най-много родители е Плевенска – 550. При децата (общ брой) най-много са участниците в област Варна – 8 700, същата област доминира и при непълнолетните – 5 700, а при малолетните област София-град – 5 074.

Таблица 27. Здравни програми (по области)

	Брой теми	Участници родители	Участници деца – общо	Участници малолетни	Участници непълнолетни
Общо за страната	412	3 546	52 298	26 437	25 861
Благоевград	25	66	2 015	1 064	951
Бургас	8	13	756	383	373
Варна	25	351	8 700	3 000	5 700
Велико Търново	18	15	704	385	319
Видин	14	73	642	306	336
Враца	19	60	737	115	622
Габрово	19	20	3 130	25	3 105
Добрич	15	88	943	556	387
Кърджали	7	36	2 210	1 493	717
Кюстендил	8	12	304	123	181
Ловеч	9	29	5 042	1 596	3 446
Монтана	12	143	515	168	347
Пазарджик	9	215	953	684	269
Перник	4	10	560	350	210
Плевен	24	550	1 918	999	919
Пловдив	36	490	5 655	3 422	2 233
Разград	6	5	647	239	408
Русе	6	162	707	515	192
Силистра	11	68	950	414	536
Сливен	3	3	74	74	-
Смолян	14	468	1 725	1 116	609
София град	19	166	6 601	5 074	1 527
София област	41	212	2 819	1 804	1 015
Стара Загора	7	2	313	174	139
Търговище	7	57	798	730	68
Хасково	12	10	854	375	479
Шумен	33	215	1 999	1 242	757
Ямбол	1	7	27	11	16

През 2020 г. в 32 местни комисии (34 през 2019 г.) за БШМН са проведени анонимни анкетни проучвания (данните са включени в количествените характеристики в Таблица 27):

- Област Благоевград – в 2 местни комисии: 1) „Ефекти върху здравето на децата от дистанционното обучение!“, са участвали 25 родители; 2) „Ден за борба със СПИН!“ – 15 малолетни и 20 непълнолетни;

- Област Варна – в 3 местни комисии: 1) „Заболявания в следствие на злоупотреба с алкохол!“ – 93 родители, 186 малолетни и 111 непълнолетни; 2) „Здравословно хранене!“ – 56 малолетни и 89 непълнолетни; 3) „Как се чувствате по време на извънредното положение и в условие на COVID-19?“ – 150 родители;

- Област Велико Търново – в 2 местни комисии: 1) „Пандемията COVID-19!“ – 25 малолетни и 45 непълнолетни; 2) 43 родители са участвали в темите „Лична хигиена и дезинфекция срещу COVID-19!“ и „Предпазване от респираторни заболявания – COVID-19!“;

- Област Видин – в 4 местни комисии: 1) „Вирусни инфекции!“ – 10 малолетни; 2) „Храня ли се здравословно?“ – 24 малолетни и 20 непълнолетни; 3) „Мерки за предпазване от COVID-19!“ – 13 родители, 26 малолетни и 32 непълнолетни; 4) „Дневен режим!“ – 20 родители, 10 малолетни и 10 непълнолетни;

- Област Добрич – в 2 местни комисии: 1) 125 малолетни и 18 непълнолетни са участвали в темите „Пандемията COVID-19!“ и „Да пазим чист нашия град!“; 2) „Да направим здравословния избор по-лесен!“ – 17 родители, 14 малолетни и 29 непълнолетни;

- Област Кърджали – в една местна комисия – „Хигиенни навици!“ – 212 малолетни;

- Област Ловеч – в една местна комисия – 4 родители, 26 малолетни и 12 малолетни са участвали в темите „COVID-19 и аз!“ и „Моята хигиена!“;

- Област Монтана – в 2 местни комисии: 1) „Диети, начин на хранене. Анорексия и булимия!“ – 60 малолетни и 100 непълнолетни; 2) „Полово предавани болести!“ – 98 родители, 35 малолетни и 63 непълнолетни;

- Област Пазарджик – в една местна комисия – 109 малолетни и 29 непълнолетни са участвали по темите „Как да окажа първа помощ?“, „Здравословно хранене!“, „Сексуално здраве и сексуално преносими инфекции!“ и „Добрата форма е във вашите ръце!“;

- Област Перник – в една местна комисия – „Как да се предпазя?“ – 2 родители и 92 малолетни;

- Област Плевен – в 2 местни комисии: 1) „Бъди в час! Какво знаем за СПИН?“ – 80 непълнолетни; 2) „Прочуване нагласите към здравословен начин на живот!“ – 27 малолетни;

- Област Пловдив – в 3 местни комисии: 1) „Всичко за вашето здраве!“ – 12 родители, 80 малолетни и 20 непълнолетни; 2) „COVID-19!“ – 10 родители, 48 малолетни и 35 непълнолетни; 3) 220 родители, 423 малолетни и 218 непълнолетни са участвали по темите „Здравословно хранене!“ и „СПИН и болести предавани по полов път!“;

- Област Русе – в една местна комисия – „Превенция на COVID-19!“ – 162 родители;

- Област Смолян – в 2 местни комисии: 1) „Какво знаем за СПИН?“ – 160 малолетни; 2) „Здравословно хранене – тайните на пълноценния живот!“ – 12 родители, 12 малолетни и 40 непълнолетни;

- София област – в 2 местни комисии: 1) „Здравословно хранене!“ – 25 родители, 50 малолетни и 40 непълнолетни; 2) „Аз и моето здраве!“ – 315 малолетни;

- Област Стара Загора – в една местна комисия – 2 родители, 5 малолетни и 8 непълнолетни са участвали по темите „Възникнали опасности, причинени от ухапване от животно!“ и „Оказване на първа долекарска помощ!“;

- Област Търговище – в една местна комисия – „Храня ли се здравословно?“ – 18 малолетни и 14 непълнолетни;

- Област Шумен – в една местна комисия – 76 непълнолетни са участвали в темите „Разбирания и вярвания за COVID-19, които битуват сред учениците в средна и горна училищна възраст!“ и „Представяне и обсъждане с участниците на резултати от проучване на реакциите на стрес и начините за справяне с него в условията на разпространяваща се инфекция от коронавирус в България!“.

Основни теми на здравните програми: Фотоконкурс – „Да живееш здравословно е модерно!“; „Храни се здравословно!“; „Хигиена на дома!“; „Здрави зъби!“; „Моето тяло е моя дом!“; „Какво наричаме любов?“; „Полово предавани болести!“; „Как да се предпазя от забременяване?“; „Предпазване на детето от болести чрез имунизация!“; „Здравословен начин на живот!“; „Време пред екрана – рискове за здравето!“; „COVID-19!“; „Какво представлява вируса и как да се предпазим от него?“; „Предпазване от нежелана бременност!“; „Здравословно хранене!“; „Туберкулозата – социално значимо заболяване!“; „Какво е коронавирус и как да се предпазим от него?“; „Сексуални отношения и предпазване от бременност!“; „СПИН – пандемията на ХХ век!“; „Как да предпазим очите си при работа на компютър?“; „Аборт!“; „Контрацепция!“; „Световен ден за борба със СПИН – Пазя себе си, пазя и теб!“; „Препоръки за подкрепа на психичното състояние по време на епидемия!“; „Хигиена и здравословен начин на живот в условия на пандемия!“; „Наднормено тегло и затлъстяване!“; „Отговорни по време на пандемията COVID-19!“; „Наздраве или Да бъдем здрави?!? Ти избираш!“; „Здравно образование – Риск от СПИН, Хепатит!“; „Аз вярвам и помагам!“; „Предпазване от заразни болести!“; „Вирусен хепатит!“; „Болести на мръсните ръце!“; „Паразитни болести!“; „Как да се предпазим от вируси и бактерии?“; „Не се страхувам от болести, защото спазвам правила за безопасност!“; „Аз обичам плодове и зеленчуци, а ти?“; „Превенция срещу ХИВ и СПИН!“; „Превенция на ранното забременяване!“; „Безопасен секс – Важно е да знаеш! Човешко е да общуваш!“; „Как да се

предпазим от простудни заболявания?"; „COVID-19 – всичко което трябва да знаем!"; „Лечебните билки в моя роден край!"; „Полово възпитание на младото поколение!"; „COVID пандемия – рискове!"; „Чисти ръце!"; „Здравословно хранене и здравословен начин на живот /ЦНСТ/!"; „Лична хигиена на ученика!"; „Татуировки и пийърсинг – красиви или опасни!"; „Здравна култура – здравословно хранене, хигиена и ползите от редовното спортуване!"; „Как да растем здрави и силни?"; „Какво представлява новият коронавирус и как да избегнем риска от инфекция?"; „Хепатит В – какво трябва да знаем и как да се предпазим?"; „Заплахата COVID-19, как да сме здрави на училище, как да се предпазим?"; „Спазване на противоепидемичните мерки срещу COVID-19!"; „Здрави и в безопасност у дома!"; „Здравословно и нездравословно хранене!"; „Хронични заболявания!"; „Грип и остри респираторни заболявания!"; „Кръвно налягане и сърдечни заболявания. Нашата отговорност при пандемия!"; „Пубертет и съзряване!"; „Оказване на първа помощ!"; „Как да се храним, за да не боледуваме?"; „Заболявания на опорно-двигателната система!"; „Моят герой си ти! Как децата могат да се борят с COVID -19?"; „Последствията от пандемията COVID-19, хигиена и дистанция!"; „Активен живот. Бъди здрав!"; „Борба срещу затлъстяването сред подрастващите!"; „Капачки за бъдеще“; „Рискова среда и психическото здраве на подрастващите!"; „Първа помощ при наранявания!"; „СПИН!"; „Предпазване от вирусни заболявания и грип!"; дистанционна работа с родители на ученици – „Тревожността – причини и начини за справяне!"; групов дистанционна работа с ученици – „Тревожността и стреса. Как да контролираме стреса в условията на пандемия и изолация?"; „Физическа активност и вреда от обездвижването!"; „Здравето на очите!"; „Предназначението на ваксините!"; „Повишаване нивото на информираност и подготвеност за реакция при вирусни и пандемични заплахи!"; „Благодарим медици!“.

2.10. Превенция по културни програми.

През 2020 година местните комисии са реализирали **451 програми** (720 през 2019 г. и 472 през 2018 г.) **с културна насоченост** (Таблица 28). В тях са участвали **47 257 лица** (87 379 през 2019 г. и 98 849 през 2018 г.) – **6 177 родители** (12 171 през 2019 г. и 14 871 през 2018 г.) и **41 080 деца** (75 208 през 2019 г. и 83 978 през 2018 г.), **от които 24 273 малолетни** (46 140 през 2019 г. и 54 811 през 2018 г.) и **16 807 непълнолетни** (29 068 през 2019 г. и 29 164 през 2018 г.). В програмите са се включили значително повече малолетни в сравнение с непълнолетните. При масовите дейности са присъствали представители на УКП, инспектори от ДПС и социални работници от Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“. **По области най-много са програмите в София-град по 59 теми.** Най-много

родители са участвали в област Плевен – 2 126, най-много деца в столицата – 5 282, от които 3 220 малолетни и 2 062 непълнолетни.

Таблица 28. Културни програми (по области)

	Брой	Родители	Общо деца	Малолетни	Непълнолетни
Общо за страната	451	6 177	41 080	24 273	16 807
Благоевград	16	20	1 178	933	245
Бургас	20	258	2 361	1 307	1 054
Варна	5	42	1 603	466	1 137
Велико Търново	17	15	746	509	237
Видин	18	595	2 091	854	1 237
Враца	20	100	1 793	940	853
Габрово	11	45	1 188	1 133	55
Добрич	14	12	645	458	187
Кърджали	3	63	253	187	66
Кюстендил	5	16	151	83	68
Ловеч	16	152	1 747	715	1 032
Монтана	4	-	35	20	15
Пазарджик	20	56	505	346	159
Перник	8	22	235	136	99
Плевен	27	2 126	2 843	1 445	1 398
Пловдив	40	559	3 202	2 110	1 092
Разград	4	-	151	93	58
Русе	26	204	2 192	1 828	364
Силистра	5	36	60	23	37
Сливен	1	-	70	30	40
Смолян	19	144	3 272	1 707	1 565
София град	59	939	5 282	3 220	2 062
София област	44	421	4 260	2 394	1 866
Стара Загора	7	32	989	642	347
Търговище	8	45	843	806	37
Хасково	19	50	1 240	548	692
Шумен	8	-	858	630	228
Ямбол	7	225	1 287	710	577

През 2020 г. в 9 (13 през 2019 г.) МКБППМН са проведени анонимни анкетни проучвания (данните са посочени в Таблица 28):

- Област Бургас – в една местна комисия – 200 непълнолетни са участвали по темите „Какво културно събитие/мероприятие липсва на нашия град?“, „Защо младите хора, след завършване на средното си образование отиват да живеят другаде?“ и „Вие лично, бихте ли се включили в разработването на младежки инициативи, които да провокират младите хора да останат да живеят в гр. Бургас?“;

- Област Добрич – в една местна комисия – 7 родители, 98 малолетни и 31 непълнолетни са участвали по темите „Народни будители“ и „Зимни народни обичаи“;

- Област Пловдив – в една местна комисия – „Будителите на моя роден град“ – 291 малолетни;

- Област Русе – в една местна комисия – „Как определяме културата на човек?“ – 80 родители, 140 малолетни и 80 непълнолетни;

- Област Смолян – в една местна комисия – „Народни будители“ – 55 малолетни и 87 непълнолетни;

- Област София град – в една местна комисия – „Замък на приятелство“ – 300 малолетни и 200 непълнолетни;

- София област – в 2 местни комисии: 1) „Опознаване и опазване на културно-историческото наследство“ – 30 родители, 25 малолетни и 60 непълнолетни; 2) „Проучване желанието за посещение на културни мероприятия – екскурзии, филми, зелени училища, изложби и библиотеки“ – 333 малолетни;

- Област Хасково – в една местна комисия – 215 малолетни са участвали по темите „Трети Март – Националният празник на България“, „147 години от гибелта на Васил Левски“, „Какво бих направил, ако стана кмет за един ден?“.

Основните теми на програмите са: Клуб „Народни танци“; „Театрално изкуство“; „Опознаване на културно-историческото наследство на родния край“; Изложба „Средновековни български костюми“; „Аз рисувам света“ – изложба на ученици по повод Деня на българския художник; „Отбелязване на национални, световни дни и културни празници“; „1 ноември – Ден на народните будители“; Онлайн конкурс по случай 24 май – „Родна реч, омайна, сладка“; Конкурс за рисунка и есе, под надслов „Да помним нашите будители!“; „Коледа за всички“; „Мартенички и усмивки за възрастните хора“; „Добрини по Коледа“; „Детска творческа асамблея за Деня на детето“; „Засади дръвче, да почистим училище и дом, четене на книги в библиотека“; Конкурс за рисунка „Цветен Великден“; „9-май Ден на Европа“; „Да изпратим есента с тиквено парти“; „Аз и морето“ – рисунка на морски фигурки от гипс, по случай празника на града; „Концерт спектакъл“; Танцова формация „Петлите“; „Международен ден на детската книга“; „Запознаване с исторически места и личности от родния край“; Конкурс за рецитал „Моята България“; Театрална постановка „Мечо Пух“; „Аз съм българче“; „Борци за свобода“; „Празници – зимни и летни“; „Трети март – патриотично възпитание и изграждане на национално самочувствие“; Творческа ваканция „Хайде да творим заедно“; „Да засадим дърво за Коледа“; „Честване на 183 години от рождението на Апостола на свободата – Васил Левски“; „Малкият Пикасо“; „Великденски яйца“; Конкурс за рисунка „Приказките на Андерсен“; „Празник на билките по случай Еньовден“; Фотоконкурс за традиционна българска сурвачка; Онлайн конкурс –

„Изкуство по време на пандемия“; Конкурс за стихотворение на тема „Език свещен на моите деди“; „Ден на християнското семейство“; „170 години от рождението на Иван Вазов“; „153 години от гибелта на Хаджи Димитър“; „143 години от началото на боевете на връх Шипка“; „130 години от рождението на Константин Константинов“; „99 години от смъртта на Иван Вазов“; „140 години от рождението на Йордан Йовков“; „177 години от рождението на Георги Бенковски“; „Българска поезия за деца“; „Приказки с поука“; „Най-хубавите български народни приказки“; „Възпитание чрез изкуство“; „Културни идентичности“.

2.11. Превенция по спортни програми.

През 2020 година местните комисии за БППМН са реализирали **297 програми** (524 през 2019 г. и 197 през 2018 г.) **със спортни дейности** (Таблица 29), в които са **обхванати 33 686 лица** (50 153 през 2019 г. и 34 202 през 2018 г.) – **2 994 родители** (5 235 през 2019 г. и 3 347 през 2018 г.) и **30 692 деца** (44 918 през 2019 г. и 30 855 през 2018 г.), от които **17 475 малолетни** (25 315 през 2019 г. и 18 068 през 2018 г.) и **13 217 непълнолетни** (19 916 през 2019 г. и 12 787 през 2018 г.). Данните показват, че интерес към програмите проявяват повече малолетните, отколкото непълнолетните. При провеждането на спортните дейности са присъствали социални работници от Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“, представители на УКП и инспектори от ДПС. **С най-голям брой програми по области е София област – 46 теми.** Най-много са участниците в столицата, като родителите са 1 038, а децата – 4 668, от които 2 948 малолетни и 1 720 непълнолетни.

Таблица 29. Спортни програми (по области)

	Брой	Родители	Общо деца	Малолетни	Непълнолетни
Общо за страната	297	2 994	30 692	17 475	13 217
Благоевград	17	99	1 705	949	756
Бургас	8	247	2 316	1 356	960
Варна	6	183	522	385	137
Велико Търново	9	170	721	478	243
Видин	6	21	286	160	126
Враца	2	30	400	180	220
Габрово	4	-	290	230	60
Добрич	8	73	574	303	271
Кюстендил	5	28	215	110	105
Ловеч	6	3	1 654	1 203	451
Монтана	4	-	55	30	25
Пазарджик	3	97	1850	1035	815
Перник	3	142	895	365	530
Плевен	11	50	1 744	490	1 254

Пловдив	19	208	3 471	1 937	1 534
Разград	3	-	230	126	104
Русе	12	160	894	641	253
Силистра	10	120	2 030	1 151	879
Сливен	10	41	618	309	309
Смолян	20	15	861	328	533
София град	34	1 038	4 668	2 948	1 720
София област	46	204	3 006	2 005	1 001
Стара Загора	22	9	368	197	171
Търговище	10	15	148	122	26
Хасково	5	10	465	110	355
Шумен	7	7	422	275	147
Ямбол	7	24	284	52	232

През 2020 г. в 10 местни комисии (14 през 2019 г.) за БПМН са проведени анонимни анкетни проучвания на спортна тематика (данните са включени в количествените характеристики в Таблица 29):

- Област Пловдив – в 3 местни комисии: 1) „Любимият ми спорт“ – 120 малолетни и 60 непълнолетни; 2) „Аз и любимия ми спорт“ – 25 малолетни и 36 непълнолетни; 3) „Спортът е здраве“ – 89 родители, 340 малолетни и 109 непълнолетни;

- Област Русе – в една местна комисия – „Полезно ли е спортуването и за какво?“ – 60 родители, 220 малолетни и 80 непълнолетни;

- Област София град – в една местна комисия – „Избор на вид спорт“ – 300 родители, 180 малолетни и 120 непълнолетни;

- София област – в 3 местни комисии: 1) „Байк и Рън за Чепън“ – 40 родители, 30 малолетни и 70 непълнолетни; 2) „Проучване за желание за спортни дейности“ – 333 малолетни; 3) „Нивото на знания, за влиянието на спорта върху здравето на децата“ – 4 малолетни и 7 непълнолетни;

- Област Стара Загора – в една местна комисия – „Спортът – здраве, цел и приоритет“ – 9 малолетни и 14 непълнолетни;

- Област Търговище – в една местна комисия – „Защо трябва да спортуваме?“ – 27 малолетни и 14 непълнолетни.

Най-честите теми на програмите са: „Спортен празник за родители“; „Спортни игри“; „Спортна аеробика“; „Развлекателни разходки в планината с обучителен и опознавателен характер“; „Детето риболовец“; „Един турнир по футбол за деца. За купата на Кмета“; „Спортът – по-добрия начин децата да пораснат“; „Открит турнир по баскетбол“; „Спортен празник за малки и големи“; „Вело-майсторство“; „Състезание с колела“; „Велосипедът като средство за активен и здравословен живот“; „Спортни игри в Деня на

детето“; „Борба, тенис на маса и футбол“; Спортен риболов за деца!“; „Спортуване и правила по време на състезателна игра“; „Спортът е по-добрият начин децата да пораснат“; „Турнир по футбол по инициатива „Различни, но заедно!“; „25 септември – Европейски ден на спорта в училище“; „Спорт за децата в свободното време“; „Турнир по хокей на трева“; „Аз и моето семейство“; „Лятна игротека – 2020“; „Спортни игри на открито“; „Превенция чрез спорт“; „Защо е важно да спортуваме?“; „Ден на спорта“; „Спорт за всеки“; „Нестле живеј активно! 2020 г.“; „Зимен полуден“; „Световен ден на ходенето“; „Състезателни и развлекателни игри“; „Ваканция без риск – спортни занимания“; „Детска атлетика“; „Състезание по колоездене и демонстрации на спортните клубове по повод празника на града“; „Двигателна активност – здрав дух в здраво тяло“; „Лекоатлетическа щафета“; „Екскурзии сред природата“; „Единни и сплотени чрез спорта!“; „Спортни турнири – тенис на маса, баскетбол, хандбал“; „Масов спорт“; „Бързи, смели, сръчни“; Колопоход „Движението е здраве, здравето е живот“; „Първи стъпки в ориентирането сред природата“; „Спортувам за здраве и пълноценно развитие“; „Моето лято“; „Лятна програма за свободното време – клубни спортни занимания“; „Световен ден на риболова“; „Световен ден на спорта“; „Състезания между класовете“; „Млади планинари на Витоша“; „Спорт и игри – четири сезона“; „Шах-турнир – междуучилищен“; „Спортът – здраве и дълголетие“; Ски купа „Витоша“; „Състезание по ски“; „Приятели на летящата топка – футбол на малки вратички“; „Ден без асансьори“; „Борбата с футболното хулиганство“; „Състезание с ролери и кьнки“; „Дартс“; „Футболна академия“; „Спортни игри на открито – не на спортното хулиганство“; „Играй с всички реално, а не виртуално“; „Общински олимпийски ученически игри за деца“; „Дишай свободно“; „Спортни състезания и турнир по стрийтбол“; „Плуването е здраве“; „Надпревари – лекоатлетически и щафетни игри“; „Пейнтбол“; „Стрелба с лък“; „Туристически походи“; „Зумба“; „Конна езда, с включени занимателни и ролеви игри“; „Физкултурата и здравето“; „Ролята на физическата култура и спорта за физическото развитие на ученика“.

2.12. Превантивни дейности по разпознаване, идентификация и корекционно-възпитателна работа с малолетни и непълнолетни, споделящи идеи или принадлежащи към организации с екстремистки или радикален характер.

През 2020 година местните комисии за БППМН са реализирали **18 превантивни програми** (16 през 2019 г. и 32 през 2018 г.) по темата (Таблица 30), в които са обхванати **4 416 лица** (2 175 през 2019 г. и 3 340 през 2018 г.). **Участвали са 927 родители** (272 през 2019 г. и 174 през 2018 г.) и **3 489 деца** (1 903 през 2019 г. и 3 166 през 2018 г.), от които **1 965 малолетни** (806 през 2019 г. и 1 169 през 2018 г.) и **1 524 непълнолетни** (1 097 през 2019 г. и

1 997 през 2018 г.). По-голям е броят на участващите малолетни. С най-голям брой програми е област Пловдив (8), както и с най-много участници – родители (705), деца (1 957) в това число 1 406 малолетни и 551 непълнолетни.

Таблица 30. Превантивни програми по проблемите на радикализацията (по области)

	Брой теми	Участници родители	Участници деца – общо	Участници малолетни	Участници непълнолетни
Общо за страната	18	927	3 489	1 965	1 524
Велико Търново	1	-	88	38	50
Добрич	1	12	104	-	104
Плевен	2	-	449	130	319
Пловдив	8	705	1 957	1 406	551
Русе	2	180	340	180	160
София град	1	30	300	100	200
София област	1	-	220	80	140
Стара Загора	2	-	31	31	-

През 2020 г. в 3 местни комисии (1 през 2019 г. и 2 през 2018 г.) за БПМН са проведени анонимни анкетни проучвания за радикализъм (данните са включени в количествените характеристики в Таблица 30):

- област Пловдив – в 2 местни комисии: 1) „Толерантност към различните религии в света!“ – 78 непълнолетни; 2) 347 родители, 680 малолетни и 218 непълнолетни са участвали в темите „Тероризмът е заплаха за човечеството!“ и „Безопасност при терористични актове!“;

- област Русе – в една местна комисия – „Какво знаем за радикализма?“ – 80 родители, 100 малолетни и 80 непълнолетни.

Основни теми на програмите: „Поведение при терористична атака!“; „Проблеми свързани с отношението на тийнейджърите към проявите на ксенофобия и расизъм!“; „Защита при терористични действия!“; „Проучване на средата, целогодишно проследяване на активността в социалните мрежи и в училище“; „Борбата с радикализма!“; „Разпознаване на радикалистични идеи!“; „Безопасност при терористични актове!“; „НЕ на радикализма!“; „Критичен инцидент“ – като инструмент за интеркултурна комуникация; „Какво е радикализъм – форми на радикализъм, разпространението му в България?“; „Тероризъм – съвременни измерения!“; „Тероризъм – лицето на страха!“.

2.12.1. Деца, преминали консултации, по заявки от родители.

В следствие на повишените познания (от 2018 г. насам) на родителите по тематиката за радикализацията те подават заявки за консултиране на техните деца. Това се случва, когато те са разпознали признаци на радикализация в поведението на наследниците им.

Местните комисии са предоставили индивидуални консултации (Таблица 31) на **9 деца** (12 през 2019 г.) – непълнолетни (8 през 2019 г.). По области най-голям е броят на консултираните деца във Варненска област и София-град – 3 непълнолетни.

Таблица 31. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
Варна	3	-	3	3	-	3
Велико Търново	1	-	1	-	-	-
Пловдив	1	-	1	1	-	1
Русе	2	2	-	-	-	-
Сливен	4	2	2	2	-	2
София град	-	-	-	3	-	3
Стара Загора	1	-	1	-	-	-
Общо	12	4	8	9	-	9

През 2020 г. през семейни консултации (Таблица 32) са преминали **6 деца** (8 през 2019 г.) за **радикализация** – непълнолетни (5 през 2019 г.). По области с превъзходство са децата от столицата – 3 непълнолетни.

Таблица 32. Сравнение на данни между 2019 г. и 2020 г. (по области)

Област	2019 г.			2020 г.		
	Общо	Малолетни	Непълнолетни	Общо	Малолетни	Непълнолетни
В. Търново	1	-	1	-	-	-
Пловдив	1	-	1	1	-	1
Русе	1	1	-	-	-	-
Сливен	4	2	2	2	-	2
София град	-	-	-	3	-	3
Ст. Загора	1	-	1	-	-	-
Общо	8	3	5	6	-	6

3. Дейност на превантивните центрове и консултативните кабинети към МКБППМН

Помощните органи на МКБППМН – консултативните кабинети и центрoвете за социална превенция, регламентирани в чл. 10, ал. 2 от ЗБППМН, са утвърдени, ефективни и съвременни форми за превенция и консултиране.

През 2020 г. броят на функциониращите помощни органи (Таблица 33) на МКБППМН е **145** (134 през 2019 г. и 131 през 2018 г.). По области най-голям брой помощни органи функционират в столицата – 23.

Таблица 33. Данни за помощни органи (по области).

Области	Брой	Области	Брой	Области	Брой	Области	Брой
Благоевград	6	Добрич	4	Плевен	6	София град	23
Бургас	6	Кърджали	1	Пловдив	12	София област	9
Варна	9	Кюстендил	2	Разград	1	Стара Загора	6

Велико Търново	6	Ловеч	4	Русе	4	Търговище	-
Видин	4	Монтана	5	Силистра	2	Хасково	3
Враца	6	Пазарджик	5	Сливен	3	Шумен	3
Габрово	4	Перник	3	Смолян	5	Ямбол	3
Общо за страната			145				

В центровете и кабинетите мултидисциплинарни екипи от специалисти (психолози, педагози, психиатри, юристи, лекари и други) осъществяват голяма част от превантивната и корекционно-възпитателната работа. Провеждат се и психо-социални интервенции с деца с девиантно поведение и наложени възпитателни мерки. Особено резултатна е дейността на центровете и кабинетите при привеждане в изпълнение на мярката по чл. 13, ал. 1, т. 3 от ЗБППМН „задължаване да участва в консултации, обучения и програми за преодоляване на отклоненията в поведението“, както и мярката за родителите по чл. 15, ал.1, т. 2 „задължаване да посещават специално организирани беседи и консултации по въпросите на възпитанието“.

Като помощни органи на местните комисии, центровете и кабинетите подпомагат процеса на превъзпитание и ресоциализация на подрастващите. Чрез тях се организират различни дейности на местните комисии – превантивни кампании, обучителни семинари, издават се информационни материали. Към много центрове и кабинети са създадени и клубове на обществените възпитатели, на педагогическите съветници и класните ръководители, клубове на непълнолетни, обучени да работят с връстници с проблеми в поведението.

Дейността на специалистите в центровете и кабинетите към МКБППМН включва индивидуална работа за ресоциализация на малолетни и непълнолетни, адаптиране и интегриране на деца, пребивавали във ВУИ, СПИ, поправителни домове и условно осъдени. Цели се постигането на позитивна промяна в мотивацията за личностно развитие и социално включване

Акцент в дейността на тези структури е идентифицирането на проблемните сфери на детето (здравни, социални, образователни), извършването на консултативна дейност с деца и родители по въпросите на девиациите и поведението на подрастващите, проблеми при нарушена социална адаптация и общуване, справяне с гняв и агресия, кризи в семейството и конфликти, злоупотреба с психоактивни вещества, развиване на социални умения.

4. Други дейности на МКБППМН

Като добра превантивна практика се е утвърдила инициативата **„Открити дни на МКБППМН“**. В тях секретари, членове на МКБППМН и обществени възпитатели запознават обществеността с дейността и приоритетите на МКБППМН; със Закона за БППМН; с дейността на обществените възпитатели; с дейността на помощните органи на местните комисии – консултативните кабинети и центровете за превенция. Целта е децата и родителите да бъдат насочени и при нужда да потърсят необходимата за потребностите им подкрепа.

През 2020 г. около 40% от МКБППМН са продължили да поддържат **сайтове и фейсбук страници**, в които се предоставя актуална и полезна информация по проблемите на девиациите в поведението на подрастващите.

МКБППМН, в сътрудничество с инспекторите на ДПС, дирекциите за социално подпомагане и органите по образованието оказват **социална подкрепа на малолетни и непълнолетни с поведенчески проблеми**. Организирант се благотворителни кампании за деца в неравностойно социално положение.

Секретарите на МКБППМН и обществените възпитатели, в съответствие със Закона за закрила на детето и Наредба №1 за обществения ред и сигурност на общините участват в **съвместни проверки** със социални работници, ИДПС, полицейски инспектори за спазване на предвидените ограничения, засягащи малолетни и непълнолетни, свързани с вечерния час, наложени възпитателни мерки по ЗБППМН, употреба на алкохол и дрога. Секретарите и обществените възпитатели продължават да участват в междуведомствени мобилни групи за **работа със скитащи, просеци и безнадзорни деца**. МКБППМН участват и в междуинституционалните екипи във връзка с **Координационния механизъм за взаимодействие при работа по случаи на деца, жертви или в риск от насилие и взаимодействие при кризисна интервенция** (от 15. 03. 2010 г.).

Превенцията и противодействието на асоциалното поведение се осъществяват в сътрудничество на местните комисии с инспекторите на ДПС: подготовка и разглеждане на възпитателните дела; изпълнение и контрол на възпитателните мерки по чл. 13, ал. 1, т. 6, т. 7 и т. 8 от ЗБППМН; привеждане в изпълнение на други възпитателни мерки; контролна дейност; дейностите по Наредбата за специализирана закрила на деца на обществени места; превенция на футболното хулиганство. В изпълнение на разпоредбата на чл. 10 от ЗБППМН, местните комисии, съвместно с ИДПС и дирекциите „Социално подпомагане“, издирват и установяват малолетни и непълнолетни, които се нуждаят от помощ и вземат мерки за тяхната защита и развитие.

Добра съвместна практика на местните комисии с полицейските органи са инициативите „Детска полицейска академия“ и „Доброволчество към Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“. Децата придобиват познания за правозащитната роля на полицията, усвояват знания и умения за избягване на рискови ситуации, за предпазване от насилие в дома и на улицата, по безопасност на движението и други. През последните години се е утвърдила и инициатива на МВР „Детско полицейско управление“, чиято реализация се осъществява в сътрудничество с МКБППМН. Инспекторите продължават да работят по програмите „Работа на полицията в училищата“, „Час на полица“ и „Акция Полиция за Децата“ и „Съвместно с ДПС по училища“. ИДПС участват и в разкриването на криминални престъпления, изпълняват и функции във връзка с осъществяването на полицейска закрила на децата.

МКБППМН имат добро структурно и функционално **взаимодействие с дирекциите за социално подпомагане (ДСП).**

Структурните взаимодействия се осъществяват чрез участието на социален работник в МКБППМН. На заседанията на тричленни състави, които разглеждат възпитателни дела по ЗБППМН, присъстват представители на ДСП и изразяват свои становища. В центровете за социална превенция и консултативните кабинети също се привличат социални работници. Местните комисии и ДСП обменят информация относно децата и семействата, които се нуждаят от закрила и социална подкрепа.

Функционалните взаимодействия са свързани с организирането на социално-превантивната дейност в общината (района). Местните комисии и дирекциите „Социално подпомагане“ проучват малолетни и непълнолетни и техните семейства, които се нуждаят от помощ и грижа и предприемат мерки за тяхната социална закрила, развитие и реализация; съдействат им при решаване на битови, трудови и социални въпроси. Двете институции системно обменят информация за децата в риск и техните семейства, информация за семейната и приятелска среда на детето, информация за децата с наложени възпитателни мерки по ЗБППМН, подготвят социални доклади за възпитателни дела, провеждат работни срещи по актуални проблеми.

С цел обхващане на деца и неотпадането им от училище, членове на местните комисии и обществени възпитатели, училищните комисии за превенция (УКП), с участието на представители на ДСП, посещават адреси и провеждат срещи, разговарят с родителите и децата, за които има опасност да отпаднат от училище. В програма „Обществена трапезария“ са били включени такива деца и техните семейства. След подадени сигнали от местните комисии до дирекциите „Социално подпомагане“, са отпускани социални помощи. Когато се

е налагало, са извеждани деца от семейството. Социалните работници са съдействали на МКБППМН за издирване на деца, склонни да извършват противообществени прояви, на деца – обект на малтретиране или родителска безотговорност. МКБППМН са информирали ДСП за деца, настанени във ВУИ и СПИ. След прекратяване на престоя им в тези заведения, са били предприемани съвместни мерки за тяхната образователна, трудова и социална адаптация и интеграция.

Продължава **доброто взаимодействие на МКБППМН с прокуратурата**. Прокурорите са канени за участие в заседания на МКБППМН, в обучителни семинари, организирани от комисиите. Редовно се извършват проверки по реда на надзора от районните прокуратури на дейността на МКБППМН.

Местните комисии поддържат редовни контакти със **средствата за масова информация**. Чрез рубрики, публикации и предавания в местните медии, комисиите информират и привличат обществеността за решаване на проблемите по превенция на асоциалното поведение на децата и ограничаване на криминогенните фактори.

II. Дейност на Централната комисия за БППМН

Регламентираните в Закона за БППМН основни функции на Централната комисия са в сферата на методическото ръководство и контрол върху работата на местните комисии за БППМН, анализ на данни, изготвяне на прогнози, провеждане на изследвания, програми за превенция и противодействие на детското асоциално поведение, координация на действията на държавните органи и юридическите лица с нестопанска цел по отношение на превенцията и противодействието на противообществените прояви и престъпността при ненавършилите пълнолетие.

1. Изследователска и аналитична дейност.

Основната дейност на Централната и местните комисии за БППМН е свързана с организацията на първичната превенция – съответно на национално и общинско ниво. В тази връзка, **ЦКБППМН проведе изследване на тема: „Насилствени действия при непълнолетни“**. В изследването е изготвен теоретико-емпиричен анализ основан на диагностика на насилствени действия при непълнолетни (14-17 год. възраст) след получено писмено съгласие от родителя им.

Основният акцент е поставен върху диагностицирането на социалното функциониране и проблемното поведение на непълнолетните (спазване на изискванията на Американската психологична асоциация /2020/ – международен стандарт за психологическите изследвания), което е провокирало насилствени действия към социума

(връстници, съученици, братя или сестри) **като сравняваме данни от две целеви групи: 1)** непълнолетни извършители на противообществени прояви; **и 2)** непълнолетни консултирани по заявка на родител или институция (Училищна комисия по превенция /УКП/, Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания /ЦНСТДМУ/, Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания /ЦНСТДБУ/, настойник, Детска педагогическа стая /ДПС/) към Местната комисия (чл. 41 от ЗБППМН).

Използван е теоретичен модел характеризиращ поведенческите проблеми на непълнолетните и социално-психологически тренинги за изпълнение на дългосрочни цели в консултативната дейност на подрастващи прилагали насилствени действия. В изследването сме използвали актуални литературни научни източници по проблематиката като част от теоретичния модел е изведен от разработки на Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (ЦКБППМН) към Министерския съвет по следните теми: „Насилствени действия при малолетни” (2018), „Диагностика на подрастващи извършители на противообществени прояви” (2017) и „Влияние на психотравматичните фактори, върху извършването на противообществени прояви от малолетни и непълнолетни” (2015).

Последователно сме разгледали основни публикации от чужди и български експерти, в които са включени фрагменти, отнасящи се до важни социални особености на поведенческите проблеми на непълнолетните, провокирали реализирането на насилствени действия. Изводите и препоръките от изследването ще бъдат използвани за изготвянето на наръчник за първична и вторична превенция и програма за овладяване на гнева им.

Актуалност на проблема. Изследването е основано на актуални социално-психологически проблеми в областта на насилствените действия при непълнолетните в страната. Поведенческите проблеми на непълнолетните свързани със осъществяването на насилие към социума представляват постоянен обществен интерес. По тази причина са сравнени поведенческите проблеми на непълнолетните характеризирани от шест въпросници. Динамиката на поведенческите проблеми при тези деца е от особена важност за организирането на първичната и вторичната превантивна дейност.

Предметът на емпиричното изследване са социално-психологически характеристики на непълнолетни с насилствени действия, с помощта на въпросници.

Обектът на изследването са 108 непълнолетни (след попълнена декларация за съгласие от страна на родителя) от 16 области² в страната разпределени в две целеви групи: **1)**

² Не са взели участие непълнолетни в областите Благоевград, Велико Търново, Видин, Габрово, Кърджали, Монтана, Разград, София-област, Стара Загора, Търговище, Хасково, Ямбол.

извършители на противообществени прояви (74 деца), консултирани в периода от м.януари до м.май, 2020 г.; **2) консултирани непълнолетни по заявка (34 деца)** на родител или друга институция (Училищна комисия по превенция /УКП/, Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания /ЦНСТДМУ/, Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания /ЦНСТДБУ/, настойник, Детска педагогическа стая /ДПС/) от Местната комисия (чл. 41 от ЗБППМН), в периода от м.януари до м.май, 2020 г.

Основната цел на изследването е да се изготви наръчник за диагностициране на насилствени действия при непълнолетни за първична и вторична превенция, и да се изготви програма за управление на гнева им.

За целта са използвани: 1) Чуждестранен практически опит, като резултати от специализирани изследвания в областта на отделните фактори и компоненти инициращи насилствени действия при непълнолетните; 2) Емпиричен анализ основан на използваните въпросници; 3) Развиване на ефективните умения и работата по вторичната превантивна дейност, иницирана от прилагането и на иновации от чуждестранен (САЩ) дългогодишен опит в областта на превенцията на насилствени прояви при непълнолетните; и 4) Емпиричен анализ на родителския капацитет на изследваните непълнолетни изведен от приложените въпросници.

Подцел. Прогнозиране на вероятно бъдещо насилствено деяние, реализирано от непълнолетния/ата.

Задачите на изследването се свеждат до следното:

- Изготвяне на сравнителен анализ за агресивността/насилието в социалната среда на непълнолетните за всяка от двете целеви групи;
- Изготвяне на сравнителен анализ по полов признак за агресивността/насилието в социалната среда на непълнолетните;
- Изготвяне на сравнителен анализ по възрастов признак за агресивността/насилието в социалната среда на непълнолетните;
- Разграничаване на противообществените прояви на насилствени, користни, наркопрестъпления и други;
- Изготвяне на сравнителен анализ за всяка целева група;
- Изготвяне на сравнителен анализ на непълнолетните по видовете противообществените прояви: насилствени, користни, наркопрестъпления и други;
- Изготвяне на сравнителен анализ на децата по видовете заявки за консултиране – от родител, УКП, ЦНСТДМУ, ЦНСТДБУ, настойник, ДПС.

Основни изводи. **Диагностиката на насилствените действия при непълнолетните трябва да се провежда във всички области в страната,** а не само в горепосочените, защото поведенческите проблеми при децата в социален аспект провокират изразяването на насилие от тяхна страна. Мнозинството (38) от изследваните непълнолетни са на 15 годишна възраст. Констатирахме, че децата на тази възраст изразяват по-често както управление на гнева така и насилствените действия. Посочените негативни поведения на децата са изградени от отрицателни емоционални преживявания, които са били натрупвани с времето и са продължили над една година. Подрастващите живеят в относително дисбалансирана социална среда особено това се отнася повече за училищната обстановка, и в по-малка степен за семейната, независимо дали се отглежда от един родител или от двамата. При 13 непълнолетни има високо ниво на *физическа агресивност*, сред тях мнозинството са момчета. От посочения брой най-много са от *консултираните по заявка*. При 22 деца има висока стойност на *словесна агресивност*, сред тях мнозинството са момчета (14). При посочения брой се открояват децата с противообществени прояви. При 16 подрастващи има висока степен на *гнева*, сред тях с най-голям дял са момчетата. Мнозинството от представения брой са от извършителите на противообществени прояви. При 12 непълнолетни има високо ниво на *враждебност*, сред тях с минимален превес са момчетата. От представения брой преобладават децата с противообществени прояви на 15 годишна възраст.

При корелационният анализ между четирите (4) аспекта, при които има статистически значима разлика се наблюдават следните **тревожни данни**, че и при двете целеви групи има положителна корелация между първия и втория аспект. **Тези факти ни показват постоянно нарастване на агресивността на изследваните непълнолетни в момента, която може да бъде употребена и в бъдеще време, независимо чрез кои от аспектите (физическа агресивност, словесна агресивност, гняв, враждебност) те ще реализират своите насилствени действия спрямо социума.** Тези изводи от корелационния анализ се потвърждават и допълват с резултатите по относителен дял, където основния аспект инициращ висока обществена опасност на деянията е *физическата агресивност*, която е по изразена при *консултираните по заявка*. Представените негативни поведенчески характеристики при непълнолетните са провокирани от ниския превантивен капацитет на училищните комисии по превенция (УКП) и в частност на училищните психолози и/или педагогически съветници, които трябва да имат професионалните умения за минимизиране на посочените аспекти в поведенческите проблеми на учениците. Тези служители трябва да осъществяват ранна превенция с учениците фокусирана върху придобиването на умения за контрол на гнева при децата, а не да отлагат във времето и да чакат проблемите на децата в

училищна среда да се решават само от родителя. Този извод е и вследствие от заявените проблеми от родителските заявки (по чл. 41 от ЗБППМН) и заявките от ЦНСТ в сравнение с проблемите при заявките от УКП.

От извършителите на противообществени прояви 11 деца биха реализирали повторна проява, от които 6 момчета и 5 момичета. Само едно момиче от тях е извършила насилствена проява – побой на съученичка. Възрастта на тези деца е от 14 г. до 17 г.

При пет (5) момчета (консултирани по заявка) е било въпрос на време да извършат противообществена проява, която за късмет е била възпрепятствана от МКБППМН с ангажирането им в настоящото изследване. Тази дейност на МКБППМН е намалила поведенческите проблеми при тези ученици. Възрастта на тези деца е от 14 г. до 16 г.

Петте (5) най-дразнещи фактори за двете целеви групи (съгласно инструкцията на въпросника) са: 1) смърт на член на семейството или близък приятел; 2) раздяла или развод на родителите; 3) чести спорове и непокорство към родителя; 4) прекомерна критика от родителите; 5) липса на време прекарано с бащата. **В двете целеви групи се констатираха поведенчески проблеми при непълнолетните свързани с дисхармоничната им семейна и училищна среда. Двете среди в еднаква степен биха ги подтикнали към бъдещи насилствени действия.**

С най-голям относителен дял са непълнолетните, които са обиждали, следвани от тези, които са нанесли удари с юмрук на околните. Това показва, че прилагането на *словесна агресивност* от децата е с предимство пред физическата. Преобладаващата част от децата упражняват контрол на гнева си и прилагат стратегии за контрола на гнева. Освен това биха упражнили контрол на гнева си и когато имат подобен проблем в бъдеще. Повечето от тях са се чувствали с положителна нагласа. При по-голямата част от непълнолетните е бил упражнен контрол на гнева им от тяхната социална среда (родители, учители, връстници, братя и/или сестри).

Общият брой на децата **упражнили контрол на гнева си** за двете целеви групи е от 29 до 40, с предимство на момчетата. Тези прояви се срещат в две възрасти 15 г. и 17 г. Едно момиче на 15 г. е отреагирало с *противообществена проява* – бягство от вкъщи. **Семейството е упражнило контрол на гнева при 36 подрастващи**, с предимство са момчетата, и основно са на 15 г. (13).

В резултат на изследването Централната комисия прави следните препоръки:

- При непълнолетните при които сме констатирани, че има вероятност да извършат повторна проява, бъдещо насилствено деяние или противообществена проява, деца в риск –

необходимо е консултациите от обществен възпитател да продължат минимум шест (6) месеца за преодоляване на поведенческите им девиации;

- При мнозинството от децата и от двата пола е необходимо да бъде повишен родителския капацитет особено това се отнася за децата живеещи с един биологичен родител или където се използва неподходящ родителски стил на възпитание. Същото се отнася и за семейства, при които има дисбаланс в отношенията между братя или сестри;

- Да бъдат повишени професионалните умения на училищните психолози и/или педагогическите съветници за превенция на насилствените действия на учениците;

- Училищните психолози и/или педагогическите съветници да осъществяват ежеседмични консултации с непълнолетни с дезадаптивни проблеми за ранна превенция и придобиване на социални умения за управление на гнева при учениците;

- Превантивната дейност на членовете на УКП трябва да бъде насочена към намаляване на нивата и при четирите аспекта на агресивността – физическа и словесна агресивност, враждебност и гняв;

- МКБППМН да прилагат въпросниците по съответните категории поведенчески проблеми за реализирането на първична и вторична превенция при непълнолетните.

В сферата на изследователската и аналитична дейност по превенция на противообществените прояви и престъпления сред малолетните и непълнолетните е изготвен **„Анализ на състоянието и тенденциите на престъпността и противообществените прояви на малолетните и непълнолетните“**. Анализът разглежда състоянието и тенденциите на престъпността и противообществените прояви, извършени от малолетни и непълнолетни, структурата на престъпността при малолетните и непълнолетните, криминогенните фактори, формиращи детското девиантно поведение, семейните, социалните и други характеристики на водените на отчет и преминалите през детските педагогически стаи към МВР, дейността на Централната и Местните комисии.

В изпълнение на регламентираните в чл. 8 от Закона за БППМН правомощия на Централната комисия и за постигане на целите на тригодишната план-програма за превенция и противодействие на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и на престъпленията при непълнолетните, за периода 2019 – 2021 г. е изготвено **„Помагало за работа по ранна превенция с деца и родители“**. Програмата има за цел да ограничи криминалната активност и девиациите в поведението на малолетните и непълнолетните, да усъвършенства професионалните умения на работещите с деца с девиантно поведение в съответствие с Правило 22 от Минималните стандартни правила на ООН за правораздаване при непълнолетните, да подпомогне превантивната работа, да повиши резултатността на

работата на местните комисии за БППМН и да повиши капацитета на родителите в областта на възпитанието на децата им.

2. Дейност по методическото ръководство и контрол на дейността на местните комисии е законово регламентирана функция на ЦКБППМН. Важна част от изпълнението на това законово задължение е **повишаването на квалификацията** на кадрите в системата на БППМН. Различните форми и методи за повишаване на квалификацията са и своеобразен начин за методическо ръководство и контрол върху дейността на комисиите.

След настъпилата **усложнена епидемична обстановка**, свързана с разпространението на COVID-19 на територията на страната не се проведе **национална работна среща – обучение на секретарите на МКБППМН от цялата страна**.

В изпълнение на квалификационната функция на Централната комисия и в съответствие с Правило 22 от Минималните стандартни правила на ООН за правораздаване при непълнолетните, през 2020 година **Центърът за квалификация към ЦКБППМН** проведе един обучителен семинар с новоназначени секретари на МКБППМН по различни теми: „Правна рамка на превенцията и противодействието на асоциалното поведение на малолетните и непълнолетните в контекста на Европейските стандарти“; „Местните комисии и обществените възпитатели в системата за превенция и противодействие на противообществените прояви. Проблемни сфери“; „Насоки за превенция и супервизия“; „Взаимодействие на местните комисии за БППМН и ИДПС“; „Подобряване на комуникативните умения“; „Групова и индивидуална работа на МКБППМН с деца с девиантно поведение“; „Правна обезпеченост и организация при провеждане на възпитателни дела“; „Характеристики на проблемното поведение на деца и юноши, провокирано от преживяно насилие в училище. Социално-психологически тренинги за превенция“; „Поведенчески разстройства и опасности от провал в работата на детския психиатър“; „Превенция на зависимости и зависимо поведение сред деца“ и „Трафик на хора. Превенция“. Интересът към занятията в Центъра е много голям и становищата на преминалите обучение е, че темите са подбрани сполучливо, занятията са на високо ниво и придобитите знания и умения са от особена полза. За лектори в центъра се канят университетски преподаватели, действащи магистрати и висококвалифицирани специалисти от практиката. На проведения квалификационен семинар бяха обучени само 17 новоназначени секретари на МКБППМН с цел спазване на противоепидемичните мерки в страната.

По Раздел **„Оперативна дейност, методическо ръководство и контрол върху дейността на местните комисии“**, през отчетната година Централната комисия не извърши

плануваните проверки на дейността на местни комисии за БППМН, поради **усложнената епидемична обстановка и на основание Заповед № Р-154/29.10.2020 г.** на министър – председателя на Република България.

3. Координация и съвместна дейност с други институции

ЦКБППМН продължи участието си в **работните групи на ДАЗД по превенция на насилието при децата, проблемите на децата бежанци и изготвяне на координационен механизъм за работа с тези деца.**

Продължи работата на секретаря на Централната комисия в постоянно действащата работна група към Националната комисия за борба с трафика на хора. Продължи и участието на ЦКБППМН в работната група към Министерството на здравеопазването за изпълнение на Националната стратегия за борба с наркотиците.

За Министерството на младежта и спорта и Националния съвет за сътрудничество по етнически и демографски въпроси бяха изготвени информации – анализи на дейността на местните комисии за БППМН по превенция на престъпността.

В съответствие с изискванията на Правилника за устройството, организацията и дейността на Централната комисия са проведени две неприсъствени заседания на ЦКБППМН – през м. януари и през м. юли.

В заключение, на основание изложеното, следва да се посочи, че системата от Централна и местни комисии за превенция и противодействие на детското девиантно поведение работи в съответствие със закона и изпълнява възложените ѝ задачи.